

NƏSİMƏN YAQUBLU

**AZƏRBAYCANDA
YAŞAYAN MİLLİ
AZLIQLARIN NƏŞRLƏRİ**

**«Elm və təhsil»
Bakı - 2010**

Müəllifin redaktəsində nəşr edilir

248247

Nəsiman Yaqublu.

Azərbaycanda yaşayan milli azlıqların nəşrləri.

Bakı, «Elm və təhsil», 2010 – 96 səh.

Bu kitabda Azərbaycanda yaşayan milli azlıqların nəşr etdiyi mətbuat orqanları haqqında ümumi məlumatlar verilib. Eyni zamanda həmin mətbuat orqanları haqqında oxucuda dolğun təsəvvür yaranması üçün çap edilmiş yazıldan müəyyən nümunələr də kitaba daxil edilib.

*Bu kitab Açıq Cəmiyyət İnstитutu – Yardım Fonduunun
dəstəyi ilə “Jurnalsit” qəzetiinin “Azərbaycanda yaşayan milli
azlıqların nəşrləri” layihəsi çərçivəsində nəşr olunub.*

ISBN 978-9952-8024-2-9

© «Elm və təhsil», 2010

Bakı Dövlət Universiteti
MÜƏLLİF KİTABXANASI

AZƏRBAYCAN MƏTBUATININ ÖXRƏNİLƏMƏMİŞ SƏHİFƏLƏRİ

1875-ci ilin iyulun 22-də Azərbaycanın iictimai-siyasi fikir tarixində çox ciddi bir hadisə baş verdi. İlk Azərbaycan qəzeti olan “Əkinçi” nəşr edildi. Əlbəttə, bu hadisə ilə çar Rusiyasının təzyiqləri altında yaşamaq məcburiyyətində qalan Azərbaycanda böyük proseslər başladı. Xalqımızın həyatında mühüm yeniliklər yarandı, onun tərəqqi və yüksəlişi üçün imkanlar açıldı.

Kimsə düşünməsin ki, mətbuatımızın banisi olan H. Zərdabi “Əkinçi”ni asanlıqla nəşr etdirmişdi. Çar Rusiyasının basqları və feodal dünyagörüşünün buxovları altında əzab çəkən, gerilik, cəhalət və savadsızlığa bürünmüş bir Azərbaycan mühitinə aydınlıq gətirmək asan məsələ deyildi. Milləti bu problemlərdən xilas etmək istəyən H. Zərdabi ürək ağrısı ilə yazırıdı: “Ələlxüsus, bizim yerlərdəki qonşularımız elm təhsil edib günü-gündən irəli gedir, bizim əlimizdə olan mülkü-malımıza sahib olurlar və bir az vaxtdan sonra biz onlara rəhbərlik edib, onların malını da-

şımaqdan ötrü kirəkeşlik edəcəyik. Belədə nə qayırmalı? Hər kəsi çağırıram gəlməyir, göstərirəm görməyir, deyirəm qanmayır. Axırda gördüm ki, onları hazırlayıb çağırmaqdan, onlara deməkdən başqa bir qeyri əsas yoxdur. Olmaz ki, mənim sözümü eşidənlərdən heç bir qanan olmasın!”

“Əkinçi” ilə Azərbaycanda böyük bir mətbuat ənənəsinin əsası qoyuldu. XIX əsrin sonlarına doğru Azərbaycan mühitində artıq “Kaspi”, “Ziya”, “Kəşkül” kimi mətbuat orqanları fəaliyyət göstərirdi.

XX əsrin əvvəllərində, xüsusən 1905-1907-ci illərin birinci rus inqilabı ərəfəsində neft sənayesinin sürətlə inkişafı ilə yanaşı, mətbuatın da ictimai-siyasi hadisələrə təsiri artırdı. Mətbuatda ictimai-siyasi və sosial proseslərlə yanaşı, müxtəlif baxışların və ideologiyaların mübarizəsi də gedirdi.

Bu dövrün mətbuatını araşdırarkən məlum olur ki, ölkədə mövcud olan əksər partiya və təşkilatlar müxtəlif mətbuat orqanlarında çıxış etmək, öz fikirlərini ictimai mühitə çatdırmaq imkanına malik idi. 1903-cü ildə “Şərqi-Rus” qəzetinin, 1905-ci ildə “Həyat” və “Irşad” qəzetlərinin Azərbaycan dilində nəşrə başlaması, cəmiyyətin maariflənməsinə ciddi təsir göstərdi.

Qeyd edək ki, milli mətbuatla yanaşı Azərbaycanda yaşayan qeyri-türk və qeyri-müsəlman xalqların da mətbuatı inkişaf edirdi. Milli azlıqların nəşrlərinə geniş şərait məhz 1918-1920-ci illərdə - Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti dövründə yaradıldı. 1918-ci ilin noyabrın 9-da mətbuatdan senzuranın götürülməsi, 1919-cu ilin oktyabrında Mətbuat Nizamnaməsinin qəbul edilməsi ölkəmizdə yaşayan ayrı-ayrı xalqların və milli azlıqların da qəzet, jurnal nəşr edib mətbu fəaliyyət göstərməsinə geniş imkanlar açdı.

Qeyd edək ki, 1991-ci ildə Azərbaycan Müstəqillik Aktı qəbul etdikdən sonra da ölkə daxilində yaşayan milli azlıqlara bu imkanlar yaradıldı.

XX əsrin əvvəllərindən çağdaş dövrümüzə qədər Azərbaycanda rus, polyak, erməni, gürcü, ləzgi, talış, kurd dillərində müxtəlif qəzetlər nəşr edilmişdir. Həmin qəzetlərin bəzilərinə diqqət yetirək: 1) Rus dilində nəşr edilən mətbuat orqanları – “Kaspi”, “Naş qolos”, “Naşe slova”, “Bakinskaya jizn”, “Vesti”, “Qolos Rossii”, “Russkiy den”, “Qolos naroda”; 2) Erməni dilində nəşr edilən mətbuat orqanları – “Aparay” (“Qaya”), “Arev” (Günəş), “Artasax” (“Artasax”), “Veratsnund” (Dirçəliş”), “Erkir” (İş); 3) Polyak dilində nəşr edilən qəzet – “Faris”; 4) Gürcü dilində

nəşr edilən mətbuat orqanları – “Çkarö”, “Çvesti çkarö”; 5) ləzgi dilində – “Samur”; 6) Taliş dilində - “Talishi Sədo”; 7) Kürd dilində - “Denge Kurd”.

Təqdim edilən bu mətbuat orqanları bir daha sübut edir ki, Azərbaycanda yaşamış və hazırda fəaliyyət göstərən bütün milli azlıqların informasiya mübadiləsinə, mətbuat vasitəsilə öz tarix və mədəniyyətlərini yaşatmasına geniş imkanlar yaradılıb.

Azərbaycanda yaşayan milli azlıqların mətbu fəaliyyətinə həsr edilən bu kitab mətbuat tariximizdə göstərilən ilk cəhddir. Və inanırıq ki, bu nəşr oxucuların ciddi marağına səbəb olacaq.

Nəsiman Yaqublu
Bakı Dövlət Universiteti
Jurnalistika fakultəsinin Baş müəllimi,
“Jurnalist” qəzetinin Baş redaktoru

◆◆◆◆◆

**AZƏRBAYCAN MƏTBUATI
TARİXİNDƏN**

XX əsrin əvvəlləri bütün dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da bir oyanış dövrü idi. Azərbaycan öz əsarəti altında saxlayan Rusiyada baş verən inqilablar Azərbaycan mühitinə də öz təsirini göstərirdi. İllərdən bəri davam edən müstəmləkə zülmündən ifrat dərəcədə bezmiş Azərbaycan xalqı dövrün ab-havasından yaranan bir oyanış hiss edirdi. Bu ab-havanı dövrün mütərəqqi ziyalıları da duyurdular və bundan istifadə edərək illərlə içlərində bəslədikləri ideyaları yaymaq, onları mümkün qədər həyata keçirmək üçün ciddi fəaliyyət göstərirdilər. Bu işdə mətbuatın rolu əvəzsiz idi. Qarşılara xalqın gözünü açmaq, onda milli mənlik şüurunu formalaşdırmaq məqsədini qoyan ziyalılar bunun üçün mətbuatdan geniş istifadə edirdilər. O dövrün publisistlərinin yaradıcılığına nəzər salarkən görürük ki, qaldırılan bütün problemlər, müzakirə olunan bütün məsələlər müstəmləkə zülmü altında inləyən xalqı azadlığa, müstəqilliyə çıxarmaq

ideyasına xidmət edirdi. Mətbuat azadlığından, maarif və mədəniyyət məsələsindən, dil problemindən, qadın azadlığından danışarkən ziyalılarımız müstəqilliyə gedən yoldakı əngəlləri, maneələri aradan qaldırmağa çalışırdılar və onların yaradıcılığının əsas ideyası Azərbaycanın müstəqilliyi idi. Həsən bəy Zərdabi, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Cəlil Məmmədquluza-də, Üzeyir Hacıbəyov, Ömrə Faiq Nemanzadə, Yusif Vəzir Çəmənzəminli, Əhməd bəy Ağayev, Əli bəy Hüseynzadə və neçə-neçə başqa publisistlərimiz bu yolda qələmləri ilə mübarizə aparırdılar.

Qeyd edək ki, Bakıda və ümumən Azərbaycanda ilk dövrü mətbuat orqanı “Bakinski listok” qəzeti olmuşdur. Qəzeti ilk nömrəsi 6 (19) mart 1871-ci ildə buraxılmışdır. Həftəlik “Bakinski listok” 1871-1872-ci illərdə Xristian Sinkin redaktorluğu ilə çıxmış, daima də Qafqaz Senzura Komitəsinin ciddi nəzarəti altında olmuşdur. Qəzet vaxtı-vaxtında Bakıdan Tiflisə göndərilir və senzura nizamnaməsinə necə riayət edildiyi yoxlanılırdı.

“Bakinski listok” qəzeti nəşri haqqında yaşıma başlıca olaraq Qafqaz Senzura Komitəsi ilə Bakı şəhəri hərbi qubernatoru arasında olmuşdu. 25 fevral 1870-ci ildə Bakıda realnı gimnaziyanın müəllimi

Xristian Sink Bakı hərbi qubernatorluğundan “Bakinski listok” qəzetiinin nəşri üçün icazə istəmiş, qəzeti rus və Azərbaycan dillərində buraxılacağını qeyd etmişdi. Onun xahiş ərizəsində bildirilirdi: “Qəzet haqqında ilk fikir oyananda camaat rəğbət göstərdi. Zati-alinizdən xahiş edirəm mənə 1200 manat dövlət maaşı təyin edilsin. Mətbuat haqqında qanunnamənin tələbinə əsasən (5-ci maddəyə 1868-ci il əlavəsi, II fəsil) məlum etməyi özümə şərəf bilirəm ki, qəzet şəxsən mənim tərəfimdən və mənim redaktorluğum ilə nəşr olunacaqdır. Qəzet Bakı şəhərində Mixail Osipoviç Volçkinin İçəri şəhərdə Zurabovun evində yerləşən mətbəəsində çap ediləcəkdir. Redaksiyanın və mənim mənzilimin ünvanı: Bakı, realni gimnaziyası yaxınlığında, Qrekurovun evi. Şəxsiyyətim haqqında tələb olunan vəsiqəni bura əlavə etməyə lüzum yoxdur, çünkü mən Bakı şəhərində həqiqi qulluqdamam və şəxsiyyətim zati-alinizə bəllidir”.

O zaman Qafqaz Senzura Komitəsinin rəisi vəzifəsini icra edən F. Zolataryov Xristian Sinkə qəzet çıxarmaq üçün aşağıdakı tələbləri yerinə yetirmək şərtilə icazə vermişdi: “1. Bakı real gimnaziyasının müəllimi X. Sinkə, təqdim etdiyi proqrama müvafiq olaraq, Bakı şəhərində həftəlik “Bakinski listok” qə-

zeti nəşr etməyə icazə verilsin. 2. Qəzetiñ həm rəsmi, həm də qeyri-rəsmi şöbələrinin senzura edilməsi Bakı hərbi qubernatoruna tabe olan məmurlardan, onun mülahizəsinə görə, ona yaxın olanlardan birinə həvalə edilsin. 3. Xristian Sinkə nəşr etmək istədiyi qəzetdə rus mətnindən tərcümə olunmuş məqalələr də dərc etməyə icazə verilsin. Tərcümənin rusca mətnə müvafiq olmasının yoxlanması, senzor tatar dilini bilmədiyi halda, quberniya idarəsinin tərcüməçilərindən birinə, yaxud qubernatora tabe olanlardan birinə tapşırılsın. Bu barədə Bakı hərbi qubernatoru general-leytenant və kavaler Mixail Petroviç Kolyubakinə tapşırılsın ki, ondan asılı sərəncam versin”.

Qeyd edirem ki, Gürcüstanın SSR Mərkəzi Dövlət Arxivində “Bakinski listok” qəzetiñ nəşrinə aid 9 səhifəlik senzura materialı mühafizə olunub saxlanılır.

Xristian Sink Bakı qubernatoru M. P. Kolyubakinə 19 mart 1870-ci ildə ikinci bir ərizə ilə müraaciət edib, qəzetdə yeni bir şöbənin – Azərbaycan şöbəsinin açılmasına icazə istəyir. İcazədə bəzi maraqlı materialların Azərbaycan dilində də çapı məsləhət görüldürdü.

İcazə verilməsinə baxmayaraq “Bakinski listok” qəzeti Azərbaycan dilində buraxılmadı. 1871-ci ildə “Bakinski listok” qəzetiinin nəşrində müəyyən fasilə yarandı. Fasilə qəzetiin redaksiyası ilə mətbəə arasındakı narazılığın nəticəsi idi. Mətbəə Azərbaycan mətnlərini çap etmək imkanına malik deyildi.

Elmi ədəbiyyatda “Bakinski listok” qəzetiinin mündəricəsi barədə məlumat yoxdur. Professor Nəsim Axundov “Sənədlərin dili ilə” kitabında qəzetiin Saltikov-Şedrin adına Sankt-Peterburq ümumi kitabxanasında saxlanılan komplektini nəzərdən keçirdiyini vurgulayır və yazır: “Azərbaycan mətbuatı, maarif mədəniyyəti barədə qəzətdə dəyərli materiallar az deyil”. Məhz “Bakinski listok” qəzeti bağlanandan az sonra Həsən bəy Zərdabi “Əkinçi”ni nəşr etmək üçün ərizə verdi.

Azərbaycanda dövrü mətbuatın, jurnalistika və publisistikanın, qəzetçilik işinin əsl tarixi “Əkinçi” ilə başlayır. Milli mətbuatımızın təməlini – bütün varlığı ilə xalqına bağlı olan, onun tərəqqisi və təkamülü namənə hər cür çətinliklərə sinə gərən, bu yolda min bir zəhmətə və məşəqqətə qatlaşan, çox böyük qeyrət və istedad sahibi – Həsən bəy Zərdabi qoymuşdur.

Həyatının mənasını doğma xalqına xidmətdə görən, bütün ömrü boyu onun səadəti və tərəqqisi uğrunda mübarizə aparan, tarixin çətin və keşməkeşli dövründə millətin önündə gedən və ona görə də millət fədaisi kimi ucalan, əzəmətli və nadir şəxsiyyət olan Həsən bəy Zərdabi xalqımızın görkəmli oğlu, ictimai xadimi, maarifpərvəri, milli mətbuatımızın və milli teatrımızın banisi, Azərbaycanda xeyriyyəçilik hərəkatının yaradıcısı olmuşdur.

1872-ci ildə Həsən bəy Azərbaycanda ilk dəfə olaraq xeyriyyə cəmiyyəti yaradır. Bununla əlaqədar o, Azərbaycanın əksər şəhər və kəndlərini gəzir. Zərdabinin yoxsullara kömək məqsədi ilə yaratdığı “Cəmiyyəti xeyriyyə” özünü doğrultmur, çünki imkanlı adamlar xeyriyyə işinə qoşulmaq istəmirlər.

Həsən bəy xalqa xidmət etməyin digər yollarını axtarır və 1873-cü ildə Nəcəf bəy Vəzirovla birlikdə Mirzə Fətəli Axundovun “Hacı Qara” komedyasını tamaşaaya hazırlayıv və bununla da teatr tariximizdə Azərbaycan teatrının banisi kimi iz qoyur.

Bütün bunlar Həsən bəyi qane etmirdi. O, xalqın maariflənməsi üçün daha təsirli yollar axtarırdı. Ona görə də 1872-ci ilin əvvəllərindən başlayaraq ana dilində qəzet buraxmaq arzusu ilə fəaliyyət göstərir.

Nəhayət, 1875-ci ildə o, arzusuna çatır və həmin ilin iyulun 22-də “Əkinçi” qəzetiñin ilk sayını çapdan buraxmaqla milli mətbuatımızın əsasını qoyur.

“Əkinçi” qəzeti təsadüfən, sadəcə bir istəyin nəticəsi kimi yaranmamışdı. O, tarixi zərurətdən meydana gəlmişdi və bunu labüb edən siyasi, ictimai, iqtisadi zəmin var idi. Bu zəmin Azərbaycan Rusiyaya birləşdiriləndən sonra, uzun illər ərzində yaranmışdı. XIX əsrin əvvəllərində “Əkinçi” qəzeti işiq üzü görənə kimi Azərbaycanda baş vermiş tarixi, ictimai, siyasi hadisələr cəmiyyətdə güclü etiraz yaratmış, bununla da demokratik-maarifçi baxışların meydana gəlməsinə səbəb olmuşdu.

Xalqı qəflət yuxusundan oyatmağa çalışan Zərdabi yazırıdı: “Cəmiyyəti-xeyriyyə bina tutmadığından, teatr oynayan otaq boş qaldığından aşkar oldu ki, müsəlman qardaşlarımızı bir yerə cəm edib, zəmanəyə müvafiq məktəbxanalar açdırıb, küçə və bazarlarda qalan uşaqları oxutmaq olmayıacaq. Elmsiz də bu zəmanədə dolanmaq mümkün deyil. Ələlxüsus, bizim yerlərdəki qonşularımız elmi təhsil edib günü gündən irəli gedir, bizim əlimizdə olan mülkü-mülimizə sahib olurlar və bir az vaxtdan sonra biz onlara rəncbərlik edib, onların malını daşımaqdan ötrü

kirəkeşlik edəcəyik. Belədə nə qayırmalı? Hər kəsi çağırıram gəlməyir, göstərirəm görməyir, deyirəm qanmayır. Axırda gördüm ki, onları haraylayıb çağırmaqdən, onlara deməkdən başqa bir qeyri əlac yoxdur. Olmaz ki, mənim sözümü eşidənlərdən heç bir qanan olmasın! Necə ki, bir bulağın suyunun altına nə qədər bərk daş qoysan, bir neçə ildən sonra o su tökülməkdən o bərk daş əriyib deşilir, habelə söz də, ələlxüsus doğru söz, qanmazın başını deşib onun beyninə əsər edər. Belədə mən onları necə görüm və görmək mümkünürmü? Hər kəs öz qara sandığının üstə oturub onun içində olana səcdə edir və sandıqca doldurmaq fikrindədir. Amma ətrafda müsəlman qardaşlar bir-bir düşmənimiz əjdahanın ağızına düşüb yox olduğunu görməyir və görmək də istəmir. Belədə qəzet çıxarmaqdən savayı bir qeyri əlac yoxdur ki, kağızin üzərinə yazılmış doğru sözlər qapı-pəncərələrdən o iman mənzillərinə çata bilsin. Heç olmaz ki, doğru söz yerdə qalsın. Hər ildə on qəzet oxuyandan birisi oxuduğunu qansa, onların qədəri ilbəil artar. Axırda o bənd ki, suyun qabağını kəşmişdi və suyu axmağa qoymurdu rəxnə tapar və su bəndi uçurub aparar. Sonra düşmənin düşmənliyi, dostun dostluğu və dost göstərən doğru yolun doğru olmayı aşkar olar”.

Məlum olduğu kimi, qəzet nəşr etməkdən ötrü H.Zərdabinin ayrıca mətbəəsi yox idi. Ona görə də hökumətə müraciət etmişdi. Qəzeti başqa ad altında buraxmaq istəsə də, onun adını “Əkinçi” qoymuşdu. Səbəbini “Həyat” qəzetində nəşr etdirdiyi “Rusiyada əvvəlinci türk qəzeti” məqaləsində belə izah edirdi: “Bizim qubernator mütəvəffİ general Staroselski doğrudur xalis rus idi, amma övrəti gürcü qızı idi. Ona görə Qafqazın yerli əhalini artıq dost tuturdu. Mən ona dərdimi deyəndən sonra məsləhət gördü ki, qəzetenin adını “Əkinçi” qoyum ki, guya məhz əkin və ziraətdən danışacaq və özü də boynuna çəkdi ki, senzorluğu qəbul eləsin. Bu tövr ərzə verib izin aldım”.

Məlumdur ki, “Əkinçi” qəzetenin nəşri 1877-ci ilin sentyabr ayında dayandırıldı. Qəzeten bağlanmasının bir sıra əsaslı səbəbləri var idi. Həmin səbəblərin bir qismini Zərdabi belə şərh etmişdi: “Əkinçi”nin əvvəlinci bədbəxtliyi qubernator Staroselskinin Bakıdan getməyi oldu. Ondan sonra vitse-qubernator bir yoğun senzor oldu. İkinci və böyük bədbəxtliyi osmanlı davası başlanmayı oldu...”

“Əkinçi” qəzetenin bağlanmasıdan il yarımdə keçməmiş – 1879-cu ildə Tiflis şəhərində Səid Ünsi-

zadənin redaktorluğu ilə “Ziya” qəzeti nəşrə başladı. Professor Şirməmməd Hüseynov “Ziya” qəzeti ilə bağlı yazır: “bəzi dini xarakterli materiallar dərc etməsinə baxmayaraq qəzet ölkənin daxilində və xaricində baş verən mühüm yenilikləri oxuculara çatdırmaq baxımından faydalı iş görürdü”.

“Ziya” əvvəlcə kiçik formatda, 4 səhifə həcmində litoqrafiya üsulu ilə çap edildirdi. Redaksiya Voronsov küçəsində Ağa Ələsgərin 35 nömrəli evində yerləşirdi. Professor Nazim Axundovun yazdığınıə əsasən litoqrafiya Səid Ünsizadənin özünə məxsus idi. “Ziya”nın bir nüsxəsi 15 qəpik olmuşdu.

1880-ci ilin iyunun 26-da “Ziya”nın nəşri litoqraf çap üsulundan qurğuşun hərflərlə çap üsuluna keçirilir. Rəssama qəzeti adını bu münasibətlə yenidən yazmaq sıfariş verildikdə o, “Ziya” əvəzinə “Ziyayı-Qafqaziyyə” yazır. Səid Ünsizadə də bu adı saxlayır.

Səid Ünsizadənin Şamaxıya ruhani idarəsinə keçməsi ilə əlaqədar olaraq 28 dekabr 1883-cü ildə Qafqaz Senzura Komitəsi “Ziyayı-Qafqaziyyə” qəzetiinin nəşrini Tiflisdən Bakı quberniyasının Şamaxı şəhərinə köçürülməsinə şəhadətnamə vermişdir.

Qəzetiin bütün nəşr boyu cəmi 138 nömrəsi çıxmışdır. Son 11 nömrə Şamaxı şəhərində buraxılmışdır.

Qəzetiin səhifələrində S. Ə. Şirvani, H. Zərdabi, N. Vəzirov, A. Cernyayevski, S. Vəlibəyov və başqa mütərəqqi fikirli qələm sahibləri iştirak etmişlər.

1882-ci ildə “Ziyavi-Qafqaziyyə” qəzetiin nəşri davam edərkən, öz qardaşlarına nisbətən tərəqqi-pərvər dünyagörüşlü, açıq fikirli ziyalı olan Cəlal Ünsizadə Tiflisdə Qafqaz Senzura Komitəsindən “Kəşkül” jurnalının çıxmasına icazə alır.

Azərbaycan dövrü mətbuatı tarixində özünə-məxsus mövqeyi olan “Kəşkül” 1883-1891-ci illərdə Tiflis şəhərində çıxmış, “Əkinçi” kimi yeni tipli ədəbiyyat, maarif və mədəniyyəti təbliğ etmişdir.

Nəhayət, 1905-ci ildə Rusiya-Yaponiya müharibəsində çarizm məğlubiyyətə uğrayandan sonra Azərbaycanlılar mətbuat üzü gördülər. Mütləqiyətin zəifləməsi, ictimai-siyasi həyatdakı bəzi güzəştlər mətbuatın da inkişafına səbəb olmuşdur. Həmin dövr də Azərbaycanda çıxan qəzet və jurnallardan aşağıdakıların adını çəkə bilərik: “Hümmət”, “Şərqi-Rus”, “Təkamül”, “Yoldaş”, “Açıq söz”, “İqbəl”, “Həyat”, “Irşad”, “Yeni İqbəl”, “Bəsirət” və s. kimi qəzetlər;

“Molla Nəsrəddin”, “Fyuzat”, “Babayi-Əmir”, “Şəlalə”, “Dirilik”, “Ləklək” və s. jurnallar.

“Molla Nəsrəddin”, “Babayi-Əmir”, “Ləklək” məzhəkə jurnalları idi. Onlar səhifələrində əsas etibarilə maarif məsələlərini qaldırırdılar. Bundan başqa qadın azadlığı uğrunda da fəal mübarizə aparırdılar. Qadınlara həqarətlə baxanları satira atəşinə tuturdular. “Molla Nəsrəddin” məcmuəsi qaldırıldığı məsələləri daha kəskin qoyurdu. Bir qayda olaraq mövcud problemlərin kökünü cəhalətdə, dini fanatizmdə, nadanlıqda, savadsızlıqda axtarırdı. Bununla yanaşı jurnal çarizmin yürütdüyü müstəmləkəçilik siyasətinə qarşı müxtəlif üslülər və vasitələrlə öz etirazını bildirirdi. “Babayi-Əmir” və “Ləklək” jurnalları isə nisbətən mötədil mövqe tutur, çox vaxt maarif məsələlərindəki çatışmamazlıq və nöqsanları tənqid etməklə kifayətləndirlər. “Açıq söz”, “Dirilik” və “Qurtuluş” jurnalları isə millətçilik-türkçülük xətti tutmuşdular. “Açıq söz” qəzeti o illərdə gizli fəaliyyət göstərən “Müsavat” partiyasının orqanı idi və bu təşkilatın ideyalarını yayırdı.

“Açıq söz” qəzetinin 1915-ci il 2 oktyabr tarixli 1-ci sayında M. Ə. Rəsulzadənin “Tutacağımız yol” məqaləsi buna sübutdur.

“İqbal” və “Yeni İqbal” qəzetlərində də milletçilik, türkçülük ideyası təbliğ olunurdu. Qəzeti səhifələrində M. Ə. Rəsulzadənin, Ö. F. Nemanzadənin, Y.V.Çəmənzəminlinin və başqalarının milli ruhlu məqalələri çap olunurdu.

XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın mütərəqqi ziyanları, yazıçı və mütfəkkirləri cəmiyyətdə baş verən bütün prosesləri diqqətlə izləyir, xalqın həyatı ilə bağlı olan bütün problemlər haqqında yorulmadan danışır, yazırıdalar. Bu yarımmüstəmləkə vəziyyətdə olan və bir çox cəhətdən orta əsr həyat tərzinin, iqtisadi-siyasi və ictimai geriliyin pəncəsində çırpınan bir ölkənin ayılmış, dünyanın vəziyyətini bilən və xalqın halını görüb anlayan mütərəqqi publisistlərinin yaradıcılığı üçün təbii idi. Bütün problemlərin, publisist yaradıcılığının əsasında Azərbaycanın müstəqillik ideyaları dayanırdı. Azərbaycan Demokratik Respublikasının elan olunması və milli mətbuat azadlığı probleminin yenidən qoyuluşu bu mənada xüsusi önem kəsb edir.

Şərqdə ilk demokratik dövlət quruluşu olan Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin xalqımız qarşısında ən böyük xidməti ondadır ki, özünün qısamüddətli fəaliyyəti dövründə Azərbaycanın istiqlaliyyətini elan

etmiş, xalqın milli mənlik şüurunu özünə qaytarmış, onun öz müqəddərətini təyin etməyə qadir olduğunu əyani şəkildə sübuta yetirmişdir.

Çox mürəkkəb tarixi şəraitdə yaranıb, formalaşıb, fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti xüsusi əhəmiyyətə malik bir sıra qanun və qərarlar qəbul etmişdir. Bu qanun və qərarlar Azərbaycan Cumhuriyyətinin fəaliyyətinin istiqamətini müəyyən etməkdə böyük rol oynamışdır. Vətəndaşlıq haqqında, ümumi hərbi mükəlləfiyyət haqqında, Milli bankın təsisini haqqında, Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması haqqında, məhkəmə qanunvericiliyi haqqında qəbul olunmuş qərarlar bu qəbildəndir.

Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti 1918-ci il iyunun 25-də hökumət qəzetinin nəşr edilməsi haqda qətnamə qəbul edir. Xalq Maarif naziri Əhməd Ağayevə dövlət orqanının smetasını tərtib edib, təsdiqi üçün hökumətə təqdim etməsini, Gəncə şəhərində hökumət orqanını nəşr etmək üçün mətbəə yaratmasını tapşırır. Həmçinin qərarda qeyd edilir ki, Maarif nazirinə tapşırılsın ki, Tiflis şəhərində mətbəə ləvazimatı almaq üçün uyğun bir şəxs tapsın.

1918-ci il iyul ayının 3-də Azərbaycan Cumhuriyyəti hökuməti hökumət orqanı olan “Azərbaycan hökumətinin xəbərləri”nin nəşrinə başlamaq haqqında qərar qəbul edir. Qərarda bu nəşri avadanlıqla təmin etmək işi Xalq Ərzaq Nazirliyinə tapşırılır. Həmin ilin iyul ayının 27-də hökumət qəbul etdiyi digər qərarla “Azərbaycan Cumhuriyyəti hökumətinin xəbərləri”nin nəşri işini Xalq Təhisil Nazirliyinə həvalə edir. Həftədə iki dəfə buraxılması nəzərdə tutulan hökumət xəbərlərində əsasən Azərbaycan Cumhuriyyəti hökumətinin qərarları, ayrı-ayrı nazirliklərin qəbul etdiyi qərarlar, əmrlər, təlimatlar, ayrı-ayrı şəxslərin vəzifələrə təyin edilmə və vəzifədən azad olunmaları haqqında məlumatlar, hökumət xəbərləri, elanları və s. dərc edilirdi.

Amma Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinə xalqa daha yaxın ola biləcək, siyasi ideologiyani xalq arasında rahatlıqla yaya biləcək, nəzəri məqalələrin, dünya, region ölkələri və əlbəttə ki, Azərbaycana aid geniş xəbərlər və auditoriyanı maraqlandıran yazıların yer ala biləcəyi bir mətbü orqan lazım idi. Bu məqsədlə hökumət sentyabr ayının 3-də “Azərbaycan” adlı qəzet nəşr etməyi qərara aldı. Qəzeti ilk nömrəsi

sentyabrın 15-də Gəncədə işıq üzü gördü. Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin elan edilməsindən sonra ilk yaranan qəzet “Azərbaycan” olmuşdur.

Qəzeti “Azərbaycan” adlandırılmasında təsaddüfi deyildir. Yeni yaranmış Müstəqil Azərbaycan Cumhuriyyətinin adını Azərbaycan və rus dillərində çıxan “Azərbaycan” qəzeti adı vasitəsilə dünyaya yaymaq yerində və düzgün atılmış addım idi.

1918-ci ilə qədər “Azərbaycan” adlı mətbuat orqanına rast gəlmirik. Cünki, bu adda qəzet və jurnal nəşr etməyə cəhd edilsə də, yuxarı dairələr tərəfindən qarşısı alınırıdı. Bunun da səbəbi aydındır. “Azərbaycan” adında qəzet nəşri böyük bir ölkənin, böyük bir millətin varlığını təsdiq etmək idi. Bu isə çarizmin siyasətinə uyğun deyildi. Çar Rusiyası dağılıandan sonra belə fürsət ələ düşmüş və onun ilk təşəbbüsçüsü, qəzeti naşiri və baş redaktoru Feyzulla Əliquluzadə olmuşdu. Professor Nazim Axundov qəzeti həftədə iki dəfə, fars və Azərbaycan dillərində çap olunduğunu yazar. Siyasi və ədəbi, dörd səhifəlik qəzeti ilk nömrəsi 1918-ci il yanvarın 18-də çıxmış və martın 16-

dək 13-cü nömrəyə qədər davam etmişdir. Lakin o tezliklə fəaliyyətini dayandırmışdı.

Həftədə iki dəfə çıxan dörd səhifəlik Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin rəsmi orqanı olan “Azərbaycan” qəzetinin iki səhifəsi Azərbaycan, iki səhifəsi isə rus dilində buraxılırdı. Gəncədə dörd nömrə - birinci nömrə sentyabrın 15-də, ikinci nömrə sentyabrın 19-da, üçüncü nömrə sentyabrın 22-də və sonuncu – dördüncü nömrə isə süntyabrın 25-də nəşr olunduqdan sonra redaksiya Bakıya köçür. İkinci və üçüncü nömrələr rus dilində hərəsi iki səhifə, dörd səhifədən ibarət axırıcı dördüncü nömrənin üç səhifəsi rus dilində, bir səhifəsi Azərbaycan dilində idi. Dördüncü nömrədə belə bir məlumat verilir: “Qəzetimiz bu gündən Bakıya köçdüyüünə binaən hər bir sifarişat üçün bundan sonra bu ünvana müraciət etməli: Bakı, “Azərbaycan” qəzetinin idarəsinə”.

Yuxarıda Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti hökumətinin mətbuatla əlaqədar 8 mühüm qərar qəbul etdiyini vurğulamışdıq. O qərarlar içində biri daha çox diqqəti üzərinə cəlb edir. Bu qərar senzuranın ləğvi barədədir. Müstəqillik illərinə qədər daim senzura

ilə rastlaşan, çərcivələr arasında sıxılan ziyalılarımız bu məsələni kökündən həll etdilər. 1918-ci ilin noyabr ayının 9-da Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti hökuməti senzuranın ləğvi haqqında sərəncam qəbul edir. Bu sərəncam “Azərbaycan” qəzetinin 31-ci nömrəsində 10 noyabr 1918-ci ildə çap edilir: “Hökumətin sərəncamına əsasən dünənki gündən etibarən qəzetlər üçün senzura ləğv edilmişdir”. Bu qərar Azərbaycan mətbuatı tarixində mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti hökumətinin mətbuatla əlaqədar qəbul etdiyi mühüm qərarlar içərisində sayca səkkizinci “Mətbuat Nizamnaməsi”dir.

Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti söz və mətbuat azadlığını təmin etmiş və mətbuatın hüquqi əsaslarının ifadəsi kimi 1919-cu il oktyabrın 30-da parlamentdə “Mətbuat Nizamnaməsi”ni təsdiqləmişdir.

“Mətbuat Nizamnaməsi” ilk dəfə hökumət orqanı olan “Azərbaycan Cumhuriyyəti hökumətinin əxbarı”nda 27 dekabr 1919-cu ildə çap edilib. Bu qanun layihəsi daha sonra “Prinsiplər və realliq” məcmuəsində dərc olunub.

Parlamentin təsdiq etdiyi “Mətbuat Nizamnaməsi”nin tarixi əhəmiyyəti danılmazdır. 1919-cu ilin oktyabrın 30-da təsdiqlənmiş nizamnamə Azərbaycan tarixində mətbuata dair ilk qanunvericilik aktı idi. Nizamnamə qəbul olunmazdan əvvəl Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin Parlamentində uzun süren müzakirələrə səbəb olmuşdur. Parlamentin 25 oktyabr 1919-cu il 88-ci iclasında Mətbuat Nizamnaməsi haqqındaki qanun layihəsinin müzakirəsi olur.

Qeyd edək ki, 7 səs çoxluğu ilə “Mətbuat Nizamnaməsi” Azərbaycan Parlamentində qəbul olunur. Bu Nizamnamənin birinci maddəsində göstərilir ki, mətbəə, litoqrafiya, metalloqrafiyaların açılması, mətbuat orqanları, habelə mətbu əsərlərin nəşri və satışı, teatrların tamaşaaya qoyulması və kitabxanaların açılmasından ötrü dövlətdən heç bir icazə almaq tələb olunmur: “Dəvair (dövlət idarəsi) hökumət tərəfindən mətbəə, litoqrafiya, metalloqrafiya və təbaət üçün olan bu cins müəssisələrin güşad (açılış) və oralarda təb (çap) etməyə, mətbu əsərlər nəşri ilə satılmasına, əsərlərin teatrolarda mövqe – tamaşaaya qoyulduğu ki-

mi qiraət salonları açılması üçün dəxi hökumət tərəfindən bir vəsiqə (icazə) istənilməyəcəkdir”.

Daha maraqlı məqam ondan ibarətdir ki, mətbuatda yer almış qanun pozuntuları ancaq məhkəmə tərəfindən tənzim olunur: “Mətbuat tamamilə cinayət məhkəməsi nizamnaməsinin qəvaid (qaydaları) aidəsi ilə göstərilmiş qəvanın (qanunların) cinayətinin əvvəlcədən təyin etdiyi cinayət irtikabında (pis və qadağan edilmiş bir iş etdikdə) ancaq məhkəmə təriqi ilə təhtiməsliyyətə alına bilər”.

Bütövlükdə bu qanun mətbuatla bağlı qəbul olunan ən demokratik ruhlu qanun sayıla bilər.

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti qurulduğdan 17 ay sonra “Mətbuat Nizamnaməsi”nin qəbulu isə Azərbaycanda mətbuatın inkişafı üçün bütün maneələri aradan götürdü. Nəinki maneələri aradan götürdü, həmçinin mətbuat azadlığının həyata keçirilməsini reallaşdırıldı. Professor Şirməmməd Hüseynovun hesablamalarına əsasən müstəqillik illərində (1918-1920) ölkə ərazisində 150-ə qədər mətbuat orqanı nəşr olunurdu. Bunlar arasında 60-dan çoxu Azərbaycan dilində, 70-dən çoxu rus dilində, təxmi-

nən 14-15 mətbuat orqanı isə digər dillərdə çap olunurdu. Azərbaycan dilində nəşr olunan mətbuat orqanlarından “Azərbaycan”, “Azərbaycan füqərası”, “Al bayraq”, “Açıq söz”, “Bəsirət”, “Qardaş köməyi”, “El”, “Zəhmət sədası”, “Gənc işçi”, “Gələcək”, “Millet”, “Türk sözü”, “Həqq sədası”, “Xalq sözü”, “Zəhmət həyatı”, “Şeypur” və s. adları çəkmək olar. 1918-1920-ci illərdə müxalif mövqedə olanların 7-8 mətbuat orqanı nəşr olunurdu. Onlardan “Yedinaya Rossiya”, “Znamya truda”, “İskra”, “Naşə vremya”, “Vpered” və s. adları çəkmək olar. Bu göstərici də mətbuat azadlığının Azərbaycanda necə yüksək səviyyəyədə həyata keçirilməsindən xəbər verir.

AZƏRBAYCANDA YAŞAYAN MİLLİ AZLIQLARIN NƏŞRİ TARİXİNDƏN

XX əsrin əvvəllərində, xüsusən 1905-1907-ci illər I Rus Inqilabı dövründə Azərbaycanda mətbuat sürətlə inkişaf etməyə başladı. Bu dövrün mətbuatı eyni zamanda özündə müxtəlif ideyaları və baxışları əks etdirirdi.

Qeyd edək ki, XIX əsrin ikinci yarısından başlayaraq Azərbaycanda rus dilində qəzetlər nəşr edilməyə başladı. Artıq 1905-1907-ci illərdə isə Azərbaycanda 70-dən çox qəzet və jurnal rus dilində nəşr edilirdi. Azərbaycanda rus dilində nəşr edilən qəzet və jurnalların bəzilərinin adlarını təqdim edirik:

1. “Bakinskiy listok” (Bakı, 1871-ci il);
2. “Bakinskiye izvestiya” (Bakı, 1876-1880-ci illər);
3. “Kaspiy” (1881-1919-cu illər);
4. “Bakinskiy torqovo-promişlenniy listok” (1888-1893-cü illər);
5. “Bakinskiye qubernskiye vedomostı” (1894-1900-cü illər);
- 6) “Baku” (1905-ci il);
7. “Duxovniy xristianin” (190-ci il);
8. “Bakinskaya qazeta” (1906-ci il);
9. “Bakinskiy qolos” (1906-ci il);
10. “Bakinskiy dosuq” (1906-ci il);
- 11.

“Bakinskiy raboçiy” (1906-ci il); 12. “Elizavetpolskiye otqoloski” (1906-ci il, Elizavetpol). 13. “Bakinets” (1907-ci il); 14. “Bakinskaya nedelya” (1907-ci il); 15. “Bakinskiy den” (1907-ci il); 16. “Qolos Baku” (1907-ci il); 17. “Bakinskoe exo” (1908-ci il); 18. “Bakinskaya pravda” (1910-cu il); 19. “Bakinskaya zvezda” (1911-ci il); 20. “Naše slovo” (1913-cü il); 21. “Şuşinskaya jizn” (Şuşa, 1915-ci il); 22) “Svobodnoe slovo” (1917-ci il); 23. “Edinaya Rossiya” (1918-ci il); 24. “Rossiya”; 25. “Raboçaya put” (1920-ci il) və s.

Eyni zamanda Azərbaycanda XX əvvəllərində erməni dilində aşağıdakı mətbuat orqanları nəşr edilirdi: 1. “Aykakan aşxar” (Tiflis, Gəncə, Bakı. 1864-1879-cu illər); 2. “Azqaqrakan andes” (Şuşa. 1895-1900-cü illər); 3. “Banvori dzayn”, “Bari lur”, “Kuraknori tert”, “Motsak”, “Koç devet” (Bakı, 1906-ci il); 4. “Bakvi dzafi”, “Erand”, “Kiraki”, “Lusadenin”, “Tatron ev erajşutyun” (Bakı, 1913-cü il); 5. “Arev”, “Çil”, “Şaviq” (Bakı, 1914-cü il), “Paykar” (Şuşa, 1914-cü il). 6. “Faylak” (Şuşa, 1915-ci il). 7. “Aşxasanki droşak” (Bakı, 1916-ci il), “Berasnund” (Bakı, 1916-ci il), “Ozer” (Bakı, 1916-ci il), “Kayler” (Gəncə, 1916-ci il), “Netsuk” (Şuşa, 1916-ci il). 8. Aparaj” (Şuşa, 1918-ci il), “Aşxatvorn dzaym” (Bakı, 1918-ci il), “Banvori Kosk” (Bakı,

1918-ci il), “Zeraçnund” (Bakı, 1918-ci il), “Merdzaym” (Gəncə, 1918-ci il), “Terekati”, “Sepor” (Bakı, 1918-ci il. 9. “Artsax” (Şuşa, 1919-cu il), “Krabaxi Suranc” (Şuşa, 1918-ci il), “Nor Kyank” (Şuşa, 1919-cu il).

Azərbaycanda gürcü dilində nəşr edilən mətbuat orqanları: 1. “Çkarö” (Bakı, 1913-cü il). 2. Çveçi çkarö” (Bakı, 1913-cü il).

XX əsrin əvvəllərində Bakıda polyakların da bir qəzeti çap edilirdi: “Faris” (Bakı, 1907-ci il).

Qeyd edək ki, 1991-ci ildə Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra da milli azlıqların Azərbaycanda nəşrləri davam etmişdir. Onlardan bəzi nümunələri təqdim edirik: 1. “Oko” (rus dilində). 2. “Tolishi sədo” (talış dilində). 3. “Denge kurd” (kurd dilində). 4. “Samur” (ləzgi dilində). 5. “Şəlalə” (Qax rayonunda nəşr olunur, gürcü dilində də yazılar çap edir) və s.

Nəsiman Yaqublu

**MİLLİ AZLIQLARIN
MƏTBUATINDAN
SEÇMƏLƏR**

LƏZGİN LƏRİN MƏTBUATINDAN

GÜL LƏÇƏKLƏRİ

“Gül ləçəkləri” Azərbaycanın şimal bölgəsində yaşayın milli etnik müxtəlifliyin öyrənilməsini və milli azlıqların mədəni irsi ilə bağlı vəb saytin yaradılmasını nəzərdə tutan layihədir. Onu “Lira” gənc istedadlar Xaçmaz regional təşkilatı və “Saniyə” Humanitar İnformasiya Analitik Agentliyi həyata keçirir. Həmin təşkilatlar bu layihəni Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında Qeyri-hökumət təşkilatlarına dəstək şurasının 2008-ci il üçün elan etdiyi QHT-lərin layihələrinin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı müsabiqənin qaliblərindən biri olaraq icra edirlər.

Layihənin təşəbbüskarları “Lira” təşkilatının rəhbəri Lalə Abışova və “Saniyə” Agentliyinin direktoru Elçin Sərdarov milli azlıqların mədəni irsinin qorunması kimi hüquqi, elmi və mədəni baxımdan çox vacib və həssas bir məsələyə diqqət göstərilməsinin

vacibliyini qeyd edərək, bu sahəyə vətəndaş cəmiyyətinin, dövlət və biznes qurumlarının daha çox və ardıcıl diqqət və doğma münasibət göstərməsinə ehtiyac duyulduğunu bildirdilər.

Layihənin “Gül ləçəkləri” adlandırılmasının nə ilə bağlı olduğunu açıqlayan Elçin Sərdarovun sözlərinə görə “Azərbaycanı rəmzi olaraq bir gülə, onun xalqlarını isə bu gülün ləçəklərinə bənzətmək olar. Gülü tamamlayan və gözəlləşdirən ləçəklərdirsə, Azərbaycanı təkrarsız edən onun etnik müxtəlifliyidir. Azərbaycanda yaşayan qədim etnik azlıqlar ölkəmizin mədəni zənginliyi və varlığıdır. Milli azlıqların mədəni irlərini qoruyub saxlamaq həm Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti üçün, həm də qloballaşan dünyada yaşayacaq gələcək nəsillər üçün çox vacibdir”.

Əhalinin son siyahıya alınmasının nəticələrinə görə ölkə əhalisinin 90,6 faizi azərbaycanlılar, 2,2 faizi ləzgilər, 1,8 faizi ruslar, 1,0 faizi talişlar, 0,6 faizi avarlar, 0,5 faizi türklər, 0,4 faizi tatarlar, 0,4 faizi ukraynalılar, 0,2 faizi saxurlar, 0,2 faizi gürcülər, 0,2 faizi kürdlər, 0,13 faizi tatlar, 0,1 faizi yəhudilər, 0,05 faizi udinlər, 0,12 faizi isə digər millətlərin nümayəndələrindən ibarətdir. Azərbaycanda Milli azlıqlar Bakıda və Abşeronda, respublikamızın Şimal, Qərb, Şi-

mal-Qərb, Cənub bölgələrində tarixən dostluq və mehribanlıq şəraitində yaşayıblar və bu gün də öz mədəniyyətlərini qoruyub inkişaf etdirməkdədirlər.

Hazırkı layihə çərçivəsində milli müxtəlifliyi ilə zəngin olan Şimal bölgəsində (Dəvəçi, Xaçmaz, Quba və Qusar) yaşayan, haqqında qədim mənbələrdə və əsərlərdə bəhs edilən milli azlıqların (ləzgilərin, xinalıqlıların, buduqluların, qızılların, jeklərin, haputların, tatların, yəhudilərin) mədəni irsi öyrəniləcək, onlar haqqında yazı və foto materialları yaradılacaq, məlumatlar toplanacaq. Şimal bölgəsində yerli əhalinin xalçaçılıq, ağac üzərində oyma, xalq çalğı alətlərinin hazırlanması, ipək istehsalı, dulusçuluq, şüşəüfürmə, qədim döyüş xərclərinin hazırlanması, həmçinin milli adət və ənənələri, milli xörəkləri, milli geyimləri və s. ilə bağlı məlumatlar saytda yerləşdiriləcək.

“Lira” və “Saniyə” təşkilatlarının nümayəndələrinin şimal bölgəsinin bir sıra kənd və rayonlarda yerli icmaların nümayəndələri və rayon ziyalıları ilə görüşlər keçirmişlər. Onlar Xaçmaz rayonunun “Yeni Həyat” qəsəbəsində axiska türklərinin ağsaqqalları və qadın icması ilə görüşlər keçirmişlər.

Quba rayonunda tatların yiğcam halda yaşadıqları Rustov və Xanagah kəndlərində məktəb müəl-

limləri ilə görüşlər olmuşdur. Tatların milli adət-ənənləri, mətbəxi, folkloru və qədim sənət nümunələri ilə bağlı bir sıra faktlar toplanmışdır. Bu da gələcəkdə toplum şəklində çapa veriləcək və saytda yerləşdiriləcəkdir.

Qusar rayonunda Gədəzeyxur, Hil, Avaran, Həzrə, Ləzə, Əniq kəndlərində yerli sakinlərlə görüşlər keçirilmişdir. Həmçinin Qusarın ziyalıları, yerli mətbuat nümayəndləri, qədim xalq sənətlərini yaşadan insanlar ilə görüşlər keçirilmişdir. Rayonların diyarşunaslıq muzeylərində və mədəniyyət evlərində faydalı məlumatlar toplanmışdır.

Hazırda milli mədəni irsin öyrənilməsi sahəsində iş davam edir.

Qoşqar Əliyev

“Samur” qəzeti, 29 noyabr 2008-ci il, № 10(211)

QUSAR GÖZƏLLƏŞİR

Hörmətli “Samur”! Bu məktubu sizə Xaçmaz rayonu əmək veteranlarının adından yazırıq.

Bağlar diyarı Qusar Azərbaycanın gözəl guşələrindən biridir. Son illər şəhər sürətlə böyüyür və abadlaşır. İndi Qusar tikinti və quruculuq meydanını xatırladır. Burada aparılan yenidənqurma işləri böyük zövqlə həyata keçirilir. Görkəmi gözəlləşmiş ictimai binalar, yaşayış massivləri, maddi-mədəniyyət abidləri, yeni yaradılan meydançalar, xiyabanlar, fəvvərələr, işıq saçan cilçırqlar ürək açır.

Şəhərin mərkəzi meydanı, yenidən qurulmuş şəhər mədəniyyət evi və buradakı rəsm qalereyası qonaqlara xoş təsir bağışlayır.

Böyük razılıq hissi ilə bildiririk ki, Qusar şəhərindəki təmizlik, səliqə-sahman, abadlıq bizi valeh etdi.

Qusar rayonu müharibə və əmək veteranları şurasının sədri Cavanşir Nurməmmədov burada son illər həyata keçirilən mədəni quruculuq işlərindən böyük qürur hissi ilə danişdi:

Rayonumuz yaradılandan bəri onun mərkəzində, qəsəbə və kəndlərində bu qədər tikinti və abadlıq işlə-

ri həyata keçirilməmişdir. Bu işlerin görülməsində qurub-yaratmaq sahəsində böyük təcrübəsi olan rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Şair Alxasovun əməyi, təşkilatlılıq bacarığı, yüksək işgüzarlığı və şəxsi fəaliyyəti həlledici rol oynamışdır.

Fərəhli haldır ki, Ş. Alxasov mütəxəssislərin, zəngin həyat və təcrübəsi olan aqsaqqalların, ictimaiyət nümayəndələrinin səmərəli təklifləri, onların tövsiyyələrini, istək arzularını nəzərə alır. İndi Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində qurub-yaratmaq amalı ilə yaşayan bütün insanlar kimi, biz xəcmazlılar da quşarlıların həyata keçirdiyi quruculuq işlərini çox yüksək qiymətləndirir və onlara Azərbaycanın işıqlı gələcəyi naminə gördüyü işlərdə uğurlar arzulayırıq.

İzəddin Şixverdiyev

Xaçmaz Peşə Liseyindəki

H. Əliyev Məktəbinin rəhbəri

Camal Əliquliyev

Xaçmaz şəhər Bələdiyyəsinin şöbə müdürü

Rauf Nemətov

Azərbaycan Respublikası Vəkillər

Kollegiyasının üzvü

Nəbi Musayev

Xaçmazdakı Peşə Liseyinin

Direktor müavini.

“Samur” qəzeti, 26 iyun 2009-cu il, № 6(218)

TÜRKLƏR “SUVAR”A YÜKSƏK QİYMƏT VERDİLƏR

Bu ilin may ayının 5-dən 7-dək Türkiyə Respublikası Dövlət Televiziyanın dəvəti ilə burada olmuş yazıçı-jurnalist Sədaqət Kərimova və onun rəhbərlik etdiyi “Suvar” ləzgi” ansamblı haqqında TRT AVAZ programı bir saatlıq veriliş çəkmişdir. “Könül bağı” adlanan və 27 ölkəyə yayılmış olan bu veriliş 4 il əvvəl yaranmışdır. Adətən dünyanın türkdilli xalqlarının folkloru, musiqi mədəniyyəti, adət-ənənələrinə həsr olunmuş bu programın 60-cı yubiley verilişi Qafqazın qədim xalqlarından olan ləzgilərə həsr edilmişdir. 8 saat davam edən çəkilişlər Ankara şəhərində, TRT-nin “Ari” studiyasında olmuşdur. Zaur Musayev, Əfqan Camaluddinov, Elnur Rəhimov, Kamran Həsənpur və Xalid Zeynalovun ifasında instrumental musiqi səslənmiş, Rəşad İbrahimov və Elvina Heydərova ləzgi mahnlarını ifa etmişlər. “Suvar” ansamblının timsalında ləzgilərin özünəməxsus musiqisi, mahnı və rəqsləri barədə geniş bilgilər vermək məqsədilə S.Kərimova ilə söhbəti 30 musiqiçini birləşdirən dün-

ya şöhrətli “Türk müzik dünyası” kollektivinin yaradıcısı, tanınmış müsiqiçi İrfab Girdal və adlı-sanlı sənətçi Feryal Başel aparmışlar. Canlı və olduqca maraqlı keçən verilişdə ləzgilər, onların mədəniyyəti, folkloru, müsiqi yaradıcılığı, “Lezginka” rəqsi haqqında geniş məlumat verən S. Kərimova “Suvar”ın uğurları ilə tamaşaçıları tanış etmişdir. “Adaxlu”, “Peyker baxa”, Ruşan rikhe murad ava” kimi ləzgi xalq mahnıları diqqəti cəlb etmişdir. İrfan Girdal “Peyker baxa” mahnısına heyranlığını bildirmiş, bu mahnını yaxın vaxtlarda ləzgi dilində ləntə yazdırmaq istədiyini demişdir. Türk sənətkarları S. Kərimovanın bəstələrini, o cümlədən onun “Lezginkadal iliga”, “Samur”, “Şarvilidin svəs”, “Mexcer” mahnlarını yüksək qiymətləndirmiş, ona maraqlı təkliflər etmişdir.

“Könül bağı” bu ilin iyun ayının 11-də Bakı vaxtı ilə saat 22-də TRT kanalı ilə nümayiş etdiriləcəkdir.

*“Samur” qəzeti,
30 may, 2009-cu il, № 5(217)*

İKİ SAAT CANLI EFİRDE

Mayın 6-da TRT-nin səhər programının dəvəti ilə buraya gələn “Suvar” ansamblının üzvlərini maraqlı sürpriz gözləyirdi. Onlar iki saat birbaşa efirdə olacaqdılar. Həmin günün çəkilişləri Mehtab Özgül və Betül Şahinin rəhbərliyi altında keçirilirdi. Dünyanın 27 ölkəsinə, o cümlədən də Azərbaycana yayılmış olan tele-körpünün qonağı yazıçı-jurnalist Sədaqət Kərimovu təqdim edən aparıcılar onun yaradıcılığı haqqında məlumat vermiş, son kitabı azərbaycanca işıq üzü görmüş “Qəlbinə boylan” poeziya toplusunun məziyyətlərindən danışmışlar. Yeni şerlərini efirdən tamaşaçılara təqdim edən müəllif bir sıra sualları cavablandırılmışdır.

Sonra onun rəhbərlik etdiyi “Suvar” ansamblının üzvləri tamaşaçılara bir-birindən maraqlı ifalar təqdim etmişlər. Canlı ifaları bəyənən yaradıcı heyət ansamblın peşəkar səviyyəsinə, Elvinanın və Rəşadın məlahətli səslərinə heyranlığını etiraf etmişdir.

Həmin axşam TRT-nin restoranında “Suvar” ansamblının şərəfinə təşkil olunmuş ziyafətdə iştirak edən baş rejissor Nihat Gülər, rejissor köməkçisi Sibel Yolçu, folklorşunas İrfan Girdal, aparıcı Şihla Bozqurd və digərləri ansamlı yüksək qiymətləndirmiş, onların iştirakı ilə çəkilmiş və yaxın vaxtlarda efirə veriləcək verilişin “Könül bağı”nın təqdim etdiyi ən maraqlı süjetlərdən biri olduğunu etiraf etmişlər.

Ev sahiblərinin xahişi ilə restoranda əllərinə mikrofon alan Rəşad İbrahimov bu dəfə onları ləzgi, azərbaycan, türk, italyan dillərində oxuduqları mahnilar, güclü səs imkanları və şirin ifaları ilə heyrətləndirmişlər. Müğənniləri ayaq üstə, dönə-dönə alqışlayan televiziya işçiləri onları tezliklə yenidən daha maraqlı verilişlərə dəvət edəcəklərini vəd etmişlər.

*“Samur” qəzeti,
30 may, 2009-cu il, № 5(217)*

FESTİVAL UĞURLU OLDU

May ayının 26-da Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi tərəfindən Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin Mədəniyyət Mərkəzində “Azərbaycan bizim ümumi evimizdir” devizi altında Azərbaycan Respublikasında yaşayan xalqların və etnik qrupların yaradıcı gənclərinin iştirakı ilə festival keçirildi. Bir-birindən maraqlı və rəngarəng nömrələr təqdim edən ləzgi, yəhudilər, rus, tatar, ingiloy icmalarının musiqi kollektivləri öz maraqlı çıxışları ilə zala xoş ovqat gətirdilər. Mahnı və rəqsler alqışlarla qarşılandı. Ən gurultulu alqışları isə “Suvar” Ləzgi Mahnı və Rəqs Ansamblı qazandı. Ansamblın qızlarının ifa etdikləri “Pərizada” xalq mahnısı və rəqsi, eləcə də oğlanlar qrupunun “İgidlər” rəqsi yaxşı qarşılandı. Pəşəkarlıq nümayiş etdirən kollektivlər arasında Qusar rayonunun “Qayı bulaq” ansamblı və “Lezginka” rəqs qrupu xüsusilə seçilmişdir.

“Samur” qəzeti,
30 may, 2009-cu il, № 5(217)

TALİŞLARIN MƏTBUATINDAN

LƏNKƏRAN XƏBƏRLƏRİ

MİLLƏT VƏKİLİ İLƏ GÖRÜŞ

Respublikanın xalq deputatı, Milli Məclisin üzvü Mətləb Mütəllimov Azərbaycan Talış Xalq Partiyasının Lənkəran şəhər təşkilatının təşəbbüsü ilə partiyanın üzvləri və təəssübkeşləri ilə görüşmüştür. N. Vəzirov adına Lənkəran Dövlət Dram Teatrında keçirilən tədbirdə millət vəkili respublikamızda baş verən ictimai-siyasi hadisələrə münasibətini bildirmiş, çoxlu şifahi və yazılı suallara cavab vermişdir.

LƏNKƏRAN KƏRBƏLAYILARI

İslam müqəddəslərini ziyarət etmək hər bir müsəlman üçün vacibdir. Bu yaxınlarda İraqa getmiş 170 zəvvardan 7-si Lənkərandan olmuşdur. Zəvvvarlar Kufə, Nəcəf, Kərbəla şəhərlərində imamlarımızın və onların övladlarının qəbirlərini, müqəddəslərin

məqam yerlərini, Füzulinin məqbərəsini ziyarət etmiş, məscidlərində namaz qılıb, Allah-Təalaya dua oxumışlar.

İslam Partiyası Lənkəran şöbəsinin sədri Hacı Həsənağa Məmmədov İraq təəssüratını bizimlə belə bölüşdü:

Mən 55 il İmam Hüseynin, Həzrət Abbasın həsrəti ilə yaşamışam. Cox şükür ki, ən böyük arzuma çatdım. Onları ziyarət edənə böyük səadət, sevinc nəsib olur, onda adam qəlbən təmizlənir, paklaşır. Allahdan arzu edirəm ki, Azərbaycanın bütün müsəlmanlarına belə ziyarət qismət olsun.

İLK DƏRS GÜNÜ

Lənkəran Dövlət Universitetini ilk dəfə olaraq tələbələrin şən səsləri bürümüştür. Burada 12 ixtisas üzrə 228 tələbə əyani və qiyabi şöbələrə qəbul olunmuşdur. Yeni dərs ilinin başlanması ilə əlaqədar keçirilən yığıncaqda universitetin rektoru, professor, Milli Məclisin üzvü Hacibaba Əzimov tələbə və müəllim heyətini təbrik etmiş, qarşıda duran vacib məsələləri açıqlamışdır. Respublikanın əməkdar müəllimi Mirhaşim Talişli, tələbələrdən Ağamir Ca-

vadov, Camal Axundov, Cəmilə Məmmədova və baş-qaları xoş arzularını söyləmişlər.

TEATR YARADILMIŞDIR

Lənkəranda “Zabitlər evi”nin təşəbbüsü ilə Milli Ordu Teatrı yaradılmışdır. “Qəhrəmanlıq xronikası” adlı ilk tamaşa N. Hərbi hissəsinin əsgər və zabitləri baxmışlar. Teatrın bədii rəhbəri, respublikanın əməkdar incəsənət xadimi Baba Rzayevdir.

“SÖZ” TƏZƏ JURNALDIR

Respublikamızın mətbuat aləminə yeni bir jurnal da daxil olub. Adı “Söz”dür. Təsisçiləri Lənkəran şəhər İcra Hakimiyyəti və Respublika Yazıçılar Birliyinin üzvü Şəkər Aslandır. Jurnalın tematikası və məramı barədə baş redaktor Ş. Aslan belə dedi:

- Qəzet və jurnalların bol olmasına baxmaya-raq, oxucular ürəklərinə yaxın hekayə, şer, oçerk və digər janrlarda yazılmış ədəbi əsərləri tapmaqda çətinlik çəkirlər. Xüsusilə Talış mahalında talış dilində zəngin folklor nümunələri, xalq yaradıcılığı qaynaqları mövcuddur. Müstəqil respublikamızın adamlarında

saf hissələr doğurmaq, onlarda vətənpərvərlik, torpaq təəssübkeşliyi duyğularını gücləndirmək üçün məhz belə bir jurnalın yaradılmasına ehtiyac vardı. Respublika prezidentinin “Azərbaycan Respublikasında yaşayan milli azlıq, azsaylı xalq, etnik qrupların hüquq və azadlıqlarının qorunması, dil və mədəniyyətin inkişafı üçün dövlət yardımına haqqında” fərmanı jurnalın yaradılmasına təkan verdi. Məqsədimiz millətlərarası münasibətlərin səmimiliyinə, sağlamlığına xidmət etmək, azsaylı xalqların adət və ənənələrinin təbliğini yaxşılaşdırmaqdır. Jurnalımızda həm talış, həm də türk dilində bədii yazılar, İranda və türkiyədə yaşayan soydaşlarımızın əsərləri, talışların tarixi, məişəti, adət və ənənələri, bu gündü həyat tərzi barədə məqalələr çap olunacaq. Oxular respublikamızın Mətbuat yayımı idarələrində jurnalımıza abunə yazıla bilərlər. Bu il “Söz” oxularla 6 dəfə görüşəcək. Bir nömrəsinin qiyməti 25 rubldur. Yaxşı planlarımız var. İnanırıq ki, jurnalımızı oxular səbirsizliklə gözləyəcəklər.

*Əlisəfa Həsənov
Lənkəran şəhəri*

“Talış Sədə” qəzeti, 20 fevral 1993-cü il, № 5-6(17)

“TOLİSİ SƏDO” QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU ƏVƏZ SADIQOVUN BƏYANATI

1992-ci il dekabr ayının 20-nə kimi Respublika Taliş Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Novruzəli Məmmədov, “Tolishi sədo” qəzetiinin baş redaktoru isə filologiya elmləri doktoru, prof. Seyfulla Əsədullayev olmuşdur. Göstərilən tarixdə hesabat-seçki konfransı olmuş, Novruzəli Məmmədov RTMM-nin yeni idarə heyətinin sədrliyindən, Seyfulla Əsədullayev isə baş redaktor vəzifəsindən azad edilmişdir. Həmin tarixdən mən – filologiya elmləri doktoru Əvəz Sadıqov “Tolishi sədo” qəzetiinin baş redaktoruyam.

“Müxalifət” qəzetiinin 1993-cü il 14 oktyabr tarixli nömrəsində çap olunmuş “Nizami Süleymanov AXC-yə səlib yürüşü elan edir” adlı məqalədə göstərilir ki, “Tolishi sədo” qəzetiinin redaktoru çıkış edib “Niyə AXC bu günə kimi bağlanmır” ifadəsini işlədib.

Bildirirəm ki, mən həmin mətbuat konfransında iştirak etməmişəm və təbii ki, çıkış da etməmişəm. Sabiq redaktor Seyfulla Əsədullayev çıkış edib özünü

“Tolishi sədo” qəzetiinin redaktoru kimi təqdim etmişdir. Nəticədə “Tolishi sədo” qəzeti sabiq redaktoru Seyfulla Əsədullayev AXC-yə münasibətini qəzetiñ indiki redaktoru Əvəz Sadıqovun münasibəti kimi bildirmişdir. Mən qəti etirazımı bildirir və S. Əsədullayevin bu hərəkətini özümə qarşı təxribat kimi qiymətləndirirəm.

Onu da qeyd edim ki, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetində Respublika prezidenti Heydər Əliyevin ölkəmizdə yaşayan azsaylı xalqların nümayəndələri ilə keçirdiyi görüşdə də prof. Seyfulla Əsədullayev Talış Mədəniyyət Mərkəzinin sədri kimi təqdim edilmiş və o, talış xalqı adından çıxış etmişdir. (Bax: “Azərbaycan” qəzeti, 2 oktyabr 1993-cü il, № 191, səh. 1).

Halbuki qeyd etdiyim kimi, Seyfulla Əsədullayev Respublika Talış Mədəniyyət Mərkəzinin sədri deyil.

Filologiya elmləri doktoru, prof. Seyfulla Əsədullayevin belə qəribə, qeyri-səmimi fəaliyyəti məni təəccübəldəndirir.

“Tolishi Sədo” qəzeti,
20 fevral 1993-cü il, № 5-6(17)
“Tolishi Sədo” qəzeti, 26 oktyabr 1993-cü il, № 35(46)

ŞƏHİDLƏRİMİZ

İGİD BOYUNA BAXIRAM

Şəklinlə üz-üzə dayanmışam, ruhunla danışıram, şəhid qardaşım, ölümünə şahid qardaşım. Vətən sevgisi səni döyük meydanına gətirdi. Elə bu torpağa sevgidəndir ki, belə tezliklə torpaq səni öz qoynuna aldı.

Torpağımız müqəddəsdir. Mədinə torpağı kimi. Çünkü bu torpaq şəhid qanını əmib. Bu qan gül-çiçəyə dönüb torpaqdan baş qaldıracaq. Toyulara, şənliklərə aparacaq bu gülləri, sevinəcək azəri elləri.

Şəhidlər xiyabanında uyuyan, yoxluğundan xəbər verən məzarına baxıram. Atasız körpələrə, ağlar gözlü analara, nalə çəkən bacılara, cavan itkinlərə ağladığın bir zamanda sən özün də canını Vətənə qurban verdin, üç övladını atasız qoydun. Özün də bilmədən, inanmayacağın qədər məhəbbəti qazandın. Bu məhəbbət önündə baş əyirəm!

İgid boyuna baxıram. Ürəyimi dərd yandırır,
gözlərimi kədər. Əlin quruyayıd, qarı düşmən! Necə
qıydın sən ona?! Axı, hələ həyatın sevincini dadma-
mışdı, yaxşı günləri qabaqdaydı onun!

Ölüm sənə yaraşdır. Gözünə dik baxmaqla
ölümün özünü təslim etmişən. Varlığın səsdir, soraq-
dır bizim üçün. Görəsən köməyinə yetmək istədiyiniz
əsgərlərin imdadına kim çatdı, qanınızı kim aldı?

Sən on altı yaşında Azərbaycan Ordusuna sər-
kərdəlik etmiş, işgalçıların altı nizamlı ordusunu da-
ğıtmış, 22 il müstəqil Azərbaycan dövləti yaratmaq
uğrunda ölüm-dirim mübarizəsi aparmış Babək Xür-
rəminin varisən. Öz adını pozulmaz naxışlarla həkk
elədin tarixə, Azərbaycan qəhrəmanı, mərd atanın
mərd övladı.

Qeyrətli, şərəfli övladları olan Vətən əyilməz!
Əyilmədin, Vətən oğlu Bünyadəli!

“Tolışı Sədo” qəzeti, 20 fevral 1993-cü il,
Nº 5-6(17)

—————
**ÖLÜMÜN GÖZÜNƏ
DİK BAXAN OĞLAN**

Odlar yurdu Azərbaycan! Yenə yuxun ərşə çəkilib. Hər gün hərbin meydanında yerə qanlar tökü-lür. Hər gün neçə qapını qara xəbərlər döyür...

Şahrza kişinin qapısını döydü o müdhiş xə-bər! Ölümüylə ölümü öldürmişdə Azəri yurdunun övladı Azər!

Pirasora kəndinin 20 yaşılı ilk şəhididir Azər. İkinci dünya hərbindən bəri müharibədə oləni olma-mışdı bu kəndin. Füzuli rayonu ərazisində döyüslər gedirdi. Əsgərlərimiz yeni mövqelərdə möhkəmlənir-dilər. Artıq bu vaxt cəllad gülləsi onun ömrünə son qoymuşdu. Sanki tarix də həmin anda donmuşdu Azər üçün!

Düşmən qeyrətli oğullarımızın meyitlərini vermək istəmir. O, şəhidlərimizin dirilməsindən qor-xur. Unudur ki, bir şəhidin yerinə ikisi gəlir.

Mərhum eloğlumuzun meyitini çətinliklə dəyişmək mümkün oldu. Erməni nə bilir ölü nədir, diri nə. Erməninin günü harda xoş keçir, ora vətənidir. Bizim üçünsə bir Vətən var. Pirasora kəndi qan ağlayırdı. El adətiylə torpağa tapşırıldılar şəhid Azəri. Qəbiristanlıqda bir şəhid məzarı göyərdi. Dərd dərdlə yandırıldı bizi. Dünyanın əzablı müharibə yolunda bitən dərdi birdəfəlik yox etməkçün düşmənlə nifrətlə vuruşmaq gərək!

İ. Şükürlü

“Tolışı Sədo” qəzeti, 20 fevral 1993-cü il, № 5-6(17)

REDAKSİYAYA MƏKTUB

Bismillahir – Rəhmanir – rəhim.
Hörmətli redaktor Seyfulla müəllim,
Hörmətli alim-dilçi Əvəz müəllim,
Sizlərə salam olsun.

Mən belə düşünürəm ki, sovet dilçilik elminin tədqiqat sistemi, təhlil mexanizmindən qətiyyətlə əl çəkilməlidir. Digər sahələrdə olduğu kimi, dilçilik elmi sahəsində də “müstəmləkəçi kölə” ənənəsi özünü hər termində, hər qaydada, hər şöbədə göstərməkdədir. Yəni “böyük qardaşlarımız” rus dilinin qrammatikasını və s. necə, hansı qaliblərlə, hansı termin və hansı istiqamətlərdə işləmişlərsə, “kiçik qardaşlar” da onu kopiya etmişlər. Başqa sözlə, “qaliblər” milli dilə tətbiq edilmişdir, tərcümə, iqtibas, uyğunlaşdırma və s. baş vermişdir. Milli dilin qanun-qaydaları, daxili inkişafı, atributları, özünəməxsusluqları dilçilik elminin obyektivindən (gözlüyündən, mikroskopdan) tədqiqata cəlb olunmuşdur. Odur ki, nəticədə dili öyrətmək,

tədqiq və təşviq etmək ideyasına deyil, bəlkə dilçilik xatırınə dilçiliklə məşğul olmaq ideyasına xidmət edilmişdir.

Dərsliklərimiz də bu istiqamətdə yazılmışdır. Dilin daxili qanun-qaydaları, sinonimikası, omonimikası, məna incəlikləri, özünəxas imkanlarını araşdırıb onu hamiya öyrətmək, sevdirmək, öyrənməyə sövq etmək əvəzinə, quru-sxematik tərifləri, hazır qəlibləri tətbiq etməklə uşaqlara əzberlətmək, dilçilik terminlərini hərə bildiyi kimi bol-bol işlətməklə mücərrədlik yaratmaq, bununla da gənclərdə dilə olan marağın səndürmək, dilə, dilçiliyə ikrah oyatmaq bəs deyilmə?

Məsələn, “Talış dilində ismi birləşmələr” məqalənizdə (“Tolışı sədo”, 3. 20. 03.1992) hazır dilçilik qəliblərini talış dilinə tətbiq etməklə yenə də köhnə, sovet tədqiqat sistemi ilə hərəkət edilmişdir. Mövzu çox aktual və maraqlıdır. Fəqət müxtəlif “talış dilində söz birləşmələrinin əmələ gəlmə üsuluna görə növləri” kimi çox vacib və əhəmiyyətli tədqiqatdan yan keçərək, məqalənin böyük bir hissəsini “komponentlərin ifadə vasitələrinə görə ismi və feli birləşmələrin növləri”nə həsr etmişdir. Buna görə məndə belə fikirlər yarandı və belə hesab edirəm ki, “müəllif tamamilə lazımsız bir obyekti araşdırılmışdır. Söz birləşmələrinin

komponentlərinin hansı nitq hissəsi ilə ifadə olunmasının, yaxud onların sadə, mürəkkəb (hətta düzəltmə) olmasının, ya da tərəflərin təkdə-cəmdə işlənməsinin qəzet oxucuları üçün mən deyərdim, lap elə talış dilçiliyi üçün nə kimi lazımlığı vardır? Talış dilini öyrənən, həmçinin öyrətmək istəyənə bu cür “tədqiqatlar” nə verir, bəlkə itirir? Bütün diqqət ona yönəldilməlidir ki, talış dilinin məna zənginlikləri, leksik-semantik incəlikləri, üslubi imkanları, qrammatik quruluşunun öyrənilməsi və s. xidmət etməlidir ki, oxucu duysun, görsün, dərk etsin: nə gözəl dildir, onu öyrənməyə, bu dildə danışmağa dəyər.

Yoxsa “aşığın sözü qurtaranda” neynim, ney nim deyir? “Neynim, neynim” deməyə hələ çox, bəlkə də yüz il var.

Sizə hörmət və izzətlə:

*Ağarzazadə Allahverdi Bayrami,
Filoloq.
Masallı rayonu, Mahmudavar kənd orta
məktəbinin müəllimi.*

Redaksiyadan: Qəzetimizə göstərdiyi diqqətə görə müəllifə təşəkkürümüzü bildiririk. Taliş dilinin öyrənilməsi qayğısını bəyənirik. Redaksiya həmçinin belə müəlliflərdən qaldırdıqları məsələlərə həm ətraflı, həm də konkret münasibətlərini bildirmələrini gözləyir.

“Tolışi Sədo” qəzeti, 24 iyun 1992-ci il, № 8

ŞEYX TALİŞ KİMDİR?

Yurdumuzun çox zəngin tarixi vardır. Lakin çox əfsuslar olsun ki, tariximiz bir neçə kiçik araşdırmanın nəzərə almasaqla, bu günə kimi öyrənilməmiş qalıb, çoxlu tarixi abidələr tədqiq olunmayıb, görkəmlü şəxsiyyətlərin həyatı öyrənilməyiib. Belə şəxsiyyətlərdən biri də Məhəmməd Güləsən oğlu Şeyx Talışdır.

Şeyx Talış (o, talış olduğundan onu bu ləqəb-lə çağırılmışlar) təqribən 1827-ci ildə Astara rayonunun Siyətük kəndində kəndli ailəsində dünyaya göz açmışdır. Anadan Anadan olduğu kənddə və qonşuluqda heç bir təhsil ocağı olmadığından, 10-12 yaşlarında Məhəmməd atasından icazə alır və bir tacirə qoşulub Kürdüstan'a gedir. Burada əvvəlcə o, mədrəsədə oxuyur və buranı başa vurduqdan sonra Kürdüstan Ali Ruhani məktəbinə daxil olur. Məhəmməd burada zəngin biliyi ilə başqalarından seçilir və müəllimlərin dərin etimadını qazanır. Məktəbi bitirdikdən sonra müəllim kimi fəaliyyətə başlayır.

Onun yüksək istedadını görən yerli tacir – Hacı Səlim qızı Fatiməni ona nişanlayır. Onlara el

adətilə toy edir. Onların iki övladları olur: Yəhya və Şəmsəddin.

Məhəmməd Kürdüstan Ali Ruhani məktəbin-də dərs deməklə yanaşı bir sıra dini əsərlər yazır, istedadı və səmərəli fəaliyyəti nəticəsində dini rütbə olan Şeyx rütbəsində qədər yüksəlir. O, həm də dövrünün bir sıra yazıçı və şairlərinin əsərləri ilə yaxından tanış olmuş, geniş dünyagörüşə malik bir şəxsiyyət olmuşdur.

Şeyx Talış 40 ilə yaxın Kürdüstanda yaşayıb-yaratmışdır. Övladlarını boy-a-başa çatdırandan sonra onun ən böyük arzusu gələcəkdə onları savadlı görmək idi. Bu arzu ilə böyük oğlu Yəhyanı Ali Ruhani məktəbinə qoyur. Yəhya atasının etimadını doğruldur. O, məktəbi başa vurur.

Oğlu Yəhya məktəbi başa vurduqdan sonra Şeyx Talış onu və kiçik oğlunu götürüb doğma yurduna qayıdır. Həyat yoldaşı Fatimə isə vətənini tərk edə bilmədiyinə görə əri ilə getmir.

Şeyx Talış oğlu Yəhyanı əmisi nəvəsi ilə nişanlayır və el adəti ilə onları evləndirir. O, 1912-ci ildə doğma kəndində vəfat edir və Talış dağlarının ətəyindəki qəbirstanlıqda torpağa tapşırılır. Onun uyuğu qəbirstanlıq ziyarətgahına çevrilir.

Hal-hazırda Şeyx Talışın nəvələri Bahəddin və Bədiyyə Siyətük kəndinin sakinləridir. Onların çoxlu nəvə-nəticələri, oğul-uşaqları vardır. Bu göstərir ki, Şeyxin adını bu günə qədər yaşadırlar. Çox yaxşı olardı ki, belə şəxsiyyətlərin həyatının öyrənilməsi işnə başlanaydı. Axı, onların tariximizə dair müəyyən məlumatlı əsərləri ola bilər.

*Seymur Muradov, Bəhruz Əmirzadə.
Astara rayonu.*

“Tolışı Sədo” qəzeti, 24 iyun 1992-ci il, № 8

MİLLİ SƏRVƏTİMİZ - ÇƏLTİK

Taxıllar fəsiləsinə daxil olan çəltiyin bir neçə növü vardır: “Ənbərbu”, “Sədri”, “Şah düyüsü”, “Bilgiciri”, “Çiləyi”, “Axula”, “Beybü”, “Şanlo” və s. Hər növün özünəməxsus botaniki, anatomik forma xüsusiyyətləri – tez yetişməsi, məhsuldarlığı, xəstəliyə davamlılığı, boyu, kütləsi, dadı və xarici görkəmi vardır. Çəltik əkilən məmləkətdə xəstəlik az olur, atmosfer təmiz oksigenlə zənginləşir. Həmin ərazidə 80 faizə qədər quşlar və balıqlar məskən salır. Hətta zəlilər çıxılır ki, bu da təbabətdə lazımdır. Çəltik əkilən yerlər bicar adlanır. Burada otlayan camış, inək və digər heyvanların bədəninə zəli yapışır, qanı sormaqla bədənə ağız, dodaq vasitəsi ilə herudin maddəsi daxil olur və bu da qanın laxtalanmasının qarşısını alır. Çəltiyin küləsi ilə qidalanan mal-qaranın əti dadlı, südü yağlı olur.

Çəltik əkilən ərazi ekoloji baxımdan 100 faiz zərərsiz olur. O, çörəyi tam əvəz edir, zəhmət az tələb edir, təbiət, insan, torpaq xəstələnmir. Gübrə istəmir, növündən asılı olaraq 40-80-90 gün su istəyir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, zəli yapışmış heyvanlar xəstələnmir, səhərdən axşama qədər palçıqda işləyən qadınlar da işdən yorulmurlar. Doğduqları uşaqlar da sağlam olurlar. Çünkü zəli gündə 3-4 dəfə onlardan qan “alır”.

Düyüdən müxtəlif yeməklər bisirilərdi. Rayonumuzda elə adamlar var ki, ömürlərinin yarısını çəltikçiliklə məşğul olub, onunla qidalanıblar. İndinin özündə də onlar plovdan çox istifadə edirlər. Düyüdən boranı plov, lərgə plov, ayran aşı, ağ aş, südlü aş, horra, qara plov, çölmək plovu bisirirlər. Əl daşı ilə düyü üyündülür və onun unundan dadlı cəngürü, lökü hazırlanır.

Çəltikçiliyi məcburən qadağan edənlər xalqımızı ərzaq bolluğundan uzaqlaşdırıllar, onun gözəl nemətini, sərvətini əlindən aldılar.

Talış xalqı özünün əvvəlki şan-şöhrətini bərpa etmək üçün gecə-gündüz işləyir, tümcarlar düzəldir. Artıq çəltik şitili basdırmağa (əkməyə) başlanmışdır. Bu işdə ağısaqqallar, ziyalılar fəaliyyətə başlayıblar. Ərcivan, Giləgəran, Süparibağ, Səncərədi və s. Gündərə bu iş genişlənir. Şair gözəl deyib: Çörək bol olarsa, basılmaz Vətən... Elə buna görə də kəndimizin ziyalıları – Bəşir Hüseynov, Faiq Cəfərov, Yədulla

Dadaşov, Arif Axundov Giləgəran kəndindən Mirzə-hüseyn Mirzəyev, İsaq Ramazanov, Süparibağdan Qasım müəllim 27 illik qadağadan sonra müqəddəs nemətin əkininin təşkilinə başlayıblar.

Keçən il Astara rayonunda Arif Axundovun bilavasitə rəhbərliyi və əməli köməyi ilə bu sahədə gözəl nəticələr əldə ediblər.

Bu işdə rayon İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı Ə. Məmmədov yoldaş köməkliyini əsirgəməmişdir. O, İrandan toxum və bəzi texnika gətirilməsinə nail oldu.

Çəltik əkinin davam edir. Burada fərqlənən qadınlardan Ceyran Mirzəyeva, Töhfə İbrahimova, Fatma Feyziyeva, Şöhrət İbrahimova və başqalarını nümunə göstərmək olar.

Zəhmət adamları xeyirxah işə öz təşəbbüsleri ilə qoşulmuşlar.

*Məhəmmədəli Məmmədov
Astara rayonu, Ərcivan kənd 2 sayılı orta məktəbin
biologiya müəllimi
“Tolışi Sədo” qəzeti, 24 iyun 1992-ci il, № 8*

XALQ TƏBƏBƏTİ

Baş ağrısı üçün – kəlin sümüyünü yandırıb,
tüstüsünü buruna çəkmək məsləhətdir.

Əsəb xəstəliyi üçün – yarpız və kəklikotunu
çay kimi dəmləyib, bir neçə gün içilməsi məsləhətdir.

Böyrək və sidik kisəsində qum olarsa – qarpız
və sulu armud yemək məsləhətdir, ac qarına bir neçə
gün.

Gözdə qızartı və qan ləkəsi olanda – şirin ağ
narın suyunu toyuq yumurtasının sarısı ilə qarışdırıb
qaynatmaq, məlhəm halına saldıqdan sonra tənziflə
bir neçə gün (axşamlar) gözün üstünə bağlamaq xeyir-
lidir.

Ariqlamaq üçün yağlı və şirin yeməklərdən
çəkinmək, suxarı, arpa çörəyi yemək, xörəyə zəncəfil,
istiot və zirə qatmaq məsləhətdir.

Bağırısaqda uzun qurd olarsa, ağ boranı tumu-
nu əzib, xalis bala qatdıqdan sonra bir neçə gün acqa-
rina 3-4 qaşıq yemək xeyirlidir.

Zəfəranı qaynadıb suyunu vaxtaşırı içmək be-
yini qüvvətləndirir.

Kəklikotunu innabla qaynadıb suyunu bir neçə gün içdikdə, bədəndə olan qaşınmanın qarşısı alınır.

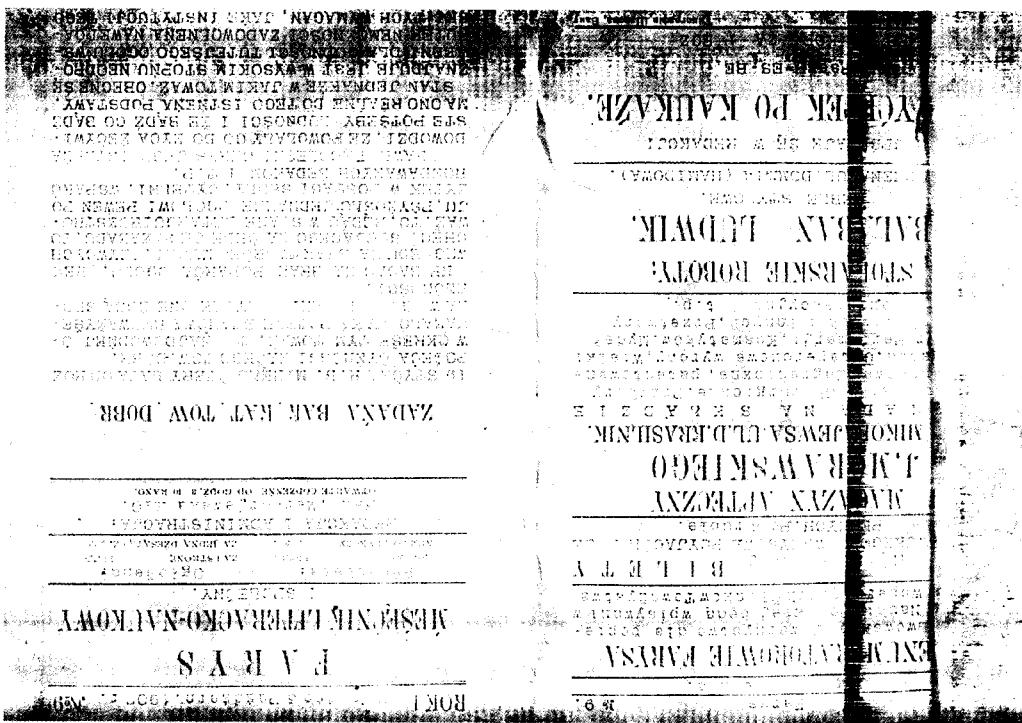
Mədə və bağrsaqda köp olarsa, nanəni isladıb, gündə ac qarına 1-2 dəfə içmək xeyirlidir.

Səs telləri zədələnərsə, 2-3 qaşıq kəklikotunu suda qaynadıb, ağız və burunu bir neçə dəfə onun buguna vermək xeyirlidir.

“Xalq təbabəti” kitabından

“Tolişi Sədo” qəzeti, 24 iyun 1992-ci il, № 8

Bakida Poljak ditta negar edition «Farsi» gazeti 1907-ci il

OKO

Программа
кабельных
телеканалов

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

OKO

Цена 40 гяп.

10 ноября 2009 г.

www.oko.az

№44(9)

2020: ПАДЕНИЕ ИМПЕРИИ

Американская империя в опасности и нуждается в спасении. С этим согласны стратеги, гуманисты и авторы книг в США и Западной Европе. Как случилось, что Штаты, ставшие империей и глобальной сверхдержавой после падения Берлинской стены в 1989 г. и распада Советского Союза в 1991 г., теряют уважение союзников и вызывают отвращение остальных? Штаты переживают далеко не лучшие времена. Интересно, как изменится судьба мирового сообщества с утратой престижа и влияния этой страны?

III Съезд
Русской Общины Азербайджана
благодарят

Совет при Президенте
Азербайджанской Республики
по государственной поддержке
неправительственных
организаций и посольство
Российской Федерации в
Азербайджане за помощь в
подготовке и проведении
форума.

Калашников: автомат и
человек

АК – это не только военный ис-
торик, но и яркий киногерой. Стивен
Калаш жил в конце века вместе с
biostro, водка, intellegentia, сол-
еак, рогож, кратки и perestroika.

Гриппируют все!

Ни начало службы на фронте, что
«обойдется». Забывая, что «челен-
ко», когда в населении было коммуни-
зм, и гриппом был не тот разум, на
убийственное вспышки по планете
изменить года. Сейчас покоряются
мечты...

Куда, скажись эта обижает: ни одна
самые грандиозные эпидемии так и не
заболела. Это впечатляет: поразила
Украину, где очень любят сено и э-
пидемии много спасли. Есть в этом я-
как-то заслуга справедливости. Воз-
можно, запретных жертвенных транз-
акт аукшется, так и окажется.

У нас сама идея чемного, бирюса, по-

этому в Азербайджане все не так

странны - куда умных словок нас

помощи. Но историю уверяют,

что сейчас вокруг «санитарного транза

тически разруха довелась.

Стр. 24

Ruslarin nəşr orqani-«OKO» qəzeti

В ПАМЯТЬ ОБ АРТИСТЕ

25 октября в Cross City Hall состоялся вечер памяти народного артиста СССР, великого Муслима Магомаева. Несмотря на одно поющее сольное выступление, зал был переполнен поклонниками певца и его поклонниками. На концерте не было ни единой широк - оперы, мюзикла, национальные песни, военные произведения зарубежных и русских композиторов. Он стал известен уже в 19 лет, пока выступал на молодежном фестивале в Кемерово, и в 31 лет - на конкурсе юных артистов СССР. На пропаганде многих достижений народного артиста Магомаева, а ему же и по сей день являются кумирами миллионов, есть и сейчас. Магомаев пришел в этот мир и оставил в нем яркий след. В этот вечер он вновь пронес самое главное слово, которое соединяет и таинственную историю и колыбельную исполнения, это лучше, гордо.

В этот вечер на сцене Cross City Hall вышли: Аланжадиев, П.Лобанов, Ильясов, Махмудов, Солтанова, Е.Неструкова, Д.Долин, Ф.Кирсанов, Валерия, Н.Баков, Т.Гилязова, Ильясов, К.Бутыков, Б.Андрющенко, В.Третьяков, А.Ильин, А.Лукьянов, С.Макаров.

Коллектив Администрации, Государственного бюджетного учреждения культуры Азербайджанской Республики "Радио и телевидение России под управлением С.Попкова и др.

8 Ему 2 октября прошего празднично-весеннего Азербайджанской Республики памяти первого сотрудника. На заседании были обсодены состояния и перспективы развития дружественного сотрудничества между Россией и Азербайджаном. На повестке дня стояли три вопроса: о состоянии и перспективах развития политического сотрудничества между Азербайджанской Республикой и Российской Федерацией; о привлекательности Азербайджана как государства-регионарии для инвестиционной деятельности, включая частнопубличное партнерство, формирование благоприятной среды

для предпринимательской деятельности; о проведении конференции друзей Азербайджана и России.

Открытие заседания глава Центрального представительства России в Азербайджане Ю.Царев. В частности он сказал, что, сожалению, торговоры бизнеса с Азербайджаном состоялись по сравнению с аналогичным периодом 2008 года на 23,5 процента. "Я благодарю азербайджанских коллег и партнеров за то, что они стали нашими активными работниками по российским ценам".

По азербайджанской статистике за январь-январь 2009 года экспорт вырос на 8,2 процента, а азербайджанский экспорт в Российскую Федерацию увеличился на 17,2 процента и составил более 400 миллиардов долларов... Но динамика российской торговли машинно-технической группой товаров в условиях кризиса, помимо объективных естественных причин, вызвало также явно обозначенные субъективные факторы. Это прежде всего сдвиг маркетинговой стратегии, усиление кластерных характеристик нашей продукции, слабые договорные дисциплины, снижение конкурентоспособности товаров в целом. Кроме того,

ВСПОМИНАЯ ПОЭТА

В Доме русской культуры (посессия Мардашев) 3 октября при поддержке посольства Российской Федерации в Азербайджане и Российского информационно-культурного центра (РИКЦ) состоялось мероприятие, посвященное 114-летию со дня рождения великого русского поэта Евгения есенинскому празднику в природе, где недавно землю им постигла первая осень. Праздник на морском берегу Азовского моря, участники мероприятия в Азовском парке дипломатической службы вспомнили Есенина в СИС, градостроительстве, архитектуре и промышленности Азовского района, напомнили о величии и красоте образованных школ, участников прошедшей недели в РИКЦ. Олимпиады по русскому языку и литературе, открытии СМИ.

Мероприятие открылось прослушанием замечательного стихотворения поэта из поэмы "Русь", написанной в 1914 году, в Той-ты Русь, мой родина! 1915 года издания. Дом-музей профессиональной коллекции писательских текстов стихотворений поэта, выполненный Московским государственным музеем Сергея Есенина, открыл поэму "Русь", написанной в 1914 году и Той-ты Русь, мой родина!

После подиума Дом-музей профессиональной коллекции писательских текстов стихотворений поэта, выполненный Московским государственным музеем Сергея Есенина, открыл поэму "Русь", написанной в 1914 году и Той-ты Русь, мой родина!

Затем с художественной программой выступили действующий театр "Топаз" детской драмы, оркестр имени Пушкина №145. Театр "Топаз" показал яркую литературно-музыкальную композицию по лучшим произведениям поэта - о любви к матери и к родной природе. - в таком ярком танце. Участники есенинского праздника разделились, что, хотя Серебряный поэт в Мардашеве очень недавно, но уже успел показать, даже этого краткого времени показал достаточно, чтобы побудить и привлечь краеведов и филологов азербайджанской культуры, стать для жителей этого края духовными блокнотами, напомнили, что именно в этом поэтическом блокноте свои эпизоды "Персидские мотивы", а также зачинно поэму "Сорокочет", ставшую эпизодом всей в его поэтическое.

В завершение праздника Владислав Доронин прочитал стихотворение Сергея Есенина, посвященное олимпиаде по русскому языку и литературе, организованной РИКЦ.

ком интересов азербайджанского народа к русской литературе и стремлению к дальнейшему взаимного культурного обмена двух народов. - добавил Владимир Доронин.

После подиума Дом-музей профессиональной коллекции писательских текстов стихотворений поэта, выполненный Московским государственным музеем Сергея Есенина, открыл поэму "Русь", написанной в 1914 году и Той-ты Русь, мой родина!

После подиума Дом-музей профессиональной коллекции писательских текстов стихотворений поэта, выполненный Московским государственным музеем Сергея Есенина, открыл поэму "Русь", написанной в 1914 году и Той-ты Русь, мой родина!

Затем с художественной программой выступили действующий театр "Топаз" детской драмы, оркестр имени Пушкина №145. Театр "Топаз" показал яркую литературно-музыкальную композицию по лучшим произведениям поэта - о любви к матери и к родной природе. - в таком ярком танце. Участники есенинского праздника разделились, что, хотя Серебряный поэт в Мардашеве очень недавно, но уже успел показать, даже этого краткого времени показал достаточно, чтобы побудить и привлечь краеведов и филологов азербайджанской культуры, стать для жителей этого края духовными блокнотами, напомнили, что именно в этом поэтическом блокноте свои эпизоды "Персидские мотивы", а также зачинно поэму "Сорокочет", ставшую эпизодом всей в его поэтическое.

В завершение праздника Владислав Доронин прочитал стихотворение Сергея Есенина, посвященное олимпиаде по русскому языку и литературе, организованной РИКЦ.

● ТАРАНА АЛИЗЕ

Заместитель председателя правления банка "Ника" Ильяс Забедин сообщил, что "Министерство экономического развития Азербайджана и России, в таких торговых пакетах и пакетах делового сотрудничества обеих стран должны совместно организовывать двухсторонние встречи, которые приведут к укреплению взаимных торговых отношений. Не менее интереса заслуживают встречи, где из таких встреч, которая должна пройти в Москве, и х. мысленно в ней привлекаются все. Информация об этом будет расселена всеми членами обеих пакетов".

Депутат Мими меджлиса, председатель совета Российской общины Азербайджана Микаил Забедин в своем выступлении поставила на место некоторых российских бизнесменов и привела их, активно сотрудничающих с азербайджанским деловым кругом. Кроме того, он напомнил собравшимся об имеющей место несколько лет назад встрече президента Азербайджана с тремя бизнесменами, работающими в нашей стране. На той встрече были решены многие вопросы, возникшие между страной и Забедин сообщил, что предложение об аналогичной встрече с российскими бизнесменами было одобрено, но, к сожалению, так и осталось на бумаге.

Позднее этот заседание, выступление посла России в Азербайджане Владимира Доронина. Он добавил то, что "мы здесь собираемся и работаем. Я хотел бы особо поблагодарить руководителя Совета Ильяса Алиева, который осуществляет огромные бизнес-проекты и, тем не менее, находят время для того, чтобы поддерживать работу нашего совета и для ему нового дыхания". Он отметил представителя азербайджанского правительства, которые также содействуют эффективной работе пакета.

● КОЛЛЕКТИВ ЗАЙМОВА

В Ему 2 октября прошего празднично-весеннего Азербайджанской Республики памяти первого сотрудника. На заседании были обсодены состояния и перспективы развития дружественного сотрудничества между Россией и Азербайджаном. На повестке дня стояли три вопроса: о состоянии и перспективах развития политического сотрудничества между Азербайджанской Республикой и Российской Федерацией; о привлекательности Азербайджана как государства-регионарии для инвестиционной деятельности, включая частнопубличное партнерство, формирование благоприятной среды

для предпринимательской деятельности; о проведении конференции друзей Азербайджана и России.

Открытие заседания глава Центрального представительства России в Азербайджане Ю.Царев. В частности он сказал, что, сожалению, торговоры бизнеса с Азербайджаном состоялись по сравнению с аналогичным периодом 2008 года на 23,5 процента. "Я благодарю азербайджанских коллег и партнеров за то, что они стали нашими активными работниками по российским ценам".

По азербайджанской статистике за январь-январь 2009 года экспорт вырос на 8,2 процента, а азербайджанский экспорт в Российскую Федерацию увеличился на 17,2 процента и составил более 400 миллиардов долларов... Но динамика российской торговли машинно-технической группой товаров в условиях кризиса, помимо объективных естественных причин,

вызвала явно обозначенные субъективные факторы. Это прежде всего сдвиг маркетинговой стратегии, усиление кластерных характеристик нашей продукции, слабые договорные дисциплины, снижение конкурентоспособности товаров в целом. Кроме того,

Ruslarin mətbuatı M.Maqomayev haqqında

требления на российском рынке, связанные с кризисом, а также сдвиг политэкономических настроений и уходящих обстоятельств многих товаров не может не привести к снижению экспорта в Россию. Но менее России по-прежнему остается один из основных торговых партнеров Азербайджана. А по итогам в Азербайджане она занимает лидирующие позиции с давним весом 17,5 процента".

Заместитель министра экономического развития Азербайджана Н.Садрбек отметил, что между Россией и Азербайджаном существуют серьезные и наращивающиеся на высоком уровне политические отношения, которые в свою очередь предполагают укрепление и укрепление взаимоотношений. В Азербайджане, где обеспечена политическая стабильность, высокий и устойчивый экономический рост в результате экономической стратегии президента Азербайджана Ильяса Алиева. Азербайджан - страна, ориентированная в будущее, и очень много факторов обуславливает его привлекательность для зарубежных инвесторов и деловых партнеров. Важнейшим из таких факторов является политика, направленная на поддержку частного бизнеса".

● КОЛЛЕКТИВ ЗАЙМОВА

• НОВЫЙ ВАРИАНТ

Сопредседатели Минской группы подготовили обновленный вариант Мадридского документа по урегулированию карабахского конфликта, который будет передан сторонам в самое ближайшее время. Об этом сообщила в четверг официальный представитель МИД РФ Андрей Неструко. "Россия как страна-сопредседатель Минской группы по мирному Карабаху, урегулированию схематично разъяснила конфликта со стороны коллектива на основе принципов урегулирования", - отметил дипломат.

Он напомнил, что представители сопредседателей по формированию этикета приемов на переговорах для ОБСЕ в Мадриде 29 ноября 2007 года. "С учетом состоявшихся за прошедшие два года обсуждений этих принципов, сопредседателями подготовлен обновленный вариант Мадридского документа, который будет передан сторонам в самое ближайшее время", - добавил А.Неструко.

"У России есть основания рассчитывать на достаточно быстрое окончательное согласование базовых принципов урегулирования и выходу на их основе текста мирного соглашения", - подчеркнул дипломат, передает ИТАР-ТАСС.

• АЛЬТЕРНАТИВА НЕТ

Безрезультатные более чем 15-летние переговоры в рамках Минской группы ОБСЕ по урегулированию карабахского конфликта вынуждают Азербайджан прибегнуть к альтернативным методам решения этой проблемы, сказал министр обороны Сабир Алиев на встрече с генералом Робертом Браудом, командующим военно-воздушными силами США в Европе. На встрече также обсуждались вопросы азербайджано-американского военного сотрудничества и ситуация на Южном Кавказе.

• ДИРЕКТОРА • В УТОПИИ

Директору бакинской средней школы №51 в связи с реализацией в предвыборном периоде школьной формы обвинены странный выбор с посторонними предпринимателями. В ноябре на "горячую линию" Министерства образования поступили две аналогичные жалобы на предвыборную реализацию школьной формы в этой школе, сообщают в пресс-службе педагогов. После установления факта нарушения правил школьной формы в школе было проведено расследование, подтвердившее этот факт, сказали в министерстве.

В ноябре на "горячую линию" Минобразования поступило 18 обращений. В основном наезды отражены в связи с проведением олимпиад и подготовкой к экзаменам, о детских садах, приеме преподавателей на работу. Министерство образования связано с открытием школ.

• ПАМЯТНИК ВЕЛИКОМУ ПЕВЦУ

В сквере в центре Москвы, в Вознесенском переулке, рядом со зданием посольства Азербайджана, будет установлена хромовая камера скульптуры композитора - певца певца Мустуки Магомаева. Такое решение было одобрено комиссией по монументальному искусству при Мосгосдуме на заседании во вторник.

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ СОВЕТ РУССКОЙ ОБЩИНЫ АЗЕРБАЙДЖАНА И КОЛЛЕКТИВ ГАЗЕТЫ "ОКО" ВЫРАЖАЮТ ГЛУБОКИЕ СОВОЛЮЗНОВАНИЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЮ ЯСАМАЛЬСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РУССКОЙ ОБЩИНЫ
ВЛАДИМИРУ НИКИТЫ ЗВЕРЬЕВУ
ПО ПОВОДУ КОНЧИНЫ МАТЕРИ
ВЕРЫ АВЕРЬЯНОВНЫ ЗВЕРЬЕВОЙ
ЦАРСТВИИ ЕЙ НЕВЕСНОЕ!

• ОТЛИЧАЕМСЯ ОБЩИТЕЛЬНОСТЬЮ И ДРУЖЕЛЮБИЕМ

Мы уже писали, что в Баку проходит V Международный научно-олимпиадный форум, в связи с чем в нашей стране находятся Марко Гилье - руководитель Российского центра по физике Государственного научного института Империи, учредитель и организатор Международных научных олимпиад среди юношества. Это уже второй его визит в Баку, первый состоялся в апреле 2009 года в связи с организационными вопросами подготовки к олимпиаде.

Иностранный ученый побывал впечатленным от Азербайджана, о людях, с которым довелось познакомиться:

- Еще до прибытия в нашу страну у меня была информация, что Баку является столицей новой культуры в 2009 году. Тревожа сюда я уверен, что Азербайджан - образец современной молодежной страны. Люди в вашей стране очень общительны. Одна отличительная черта характера азербайджанцев - дружелюбие, - считает Марко Гилье.

• В ПОИСКАХ ТЕЛА

ОАО "Азеристикспром" обжаловало налоговый телевизионный налог, по которому можно сообщить о проблемах с отложением. Руководитель службы ОМО по областям и краям Радий Алиев сообщил:

- Наш телефонный номер 471-49-47 антикоррупционной подразделки в лицу, и на этот номер ежедневно поступают тысячи обращений от граждан Баку и окрест с отложением. Кроме того, бизнесы могут познакомиться на номер 471-48-13. Мы обязательно рассмотрим все обращение! - подчеркнул он.

Радий Алиев отметил, что в Баку отложенные системами обещают к 2300 годам.

- Но это окончательные цифры. На них станет известно точное количество зданий, обнесенных отложными системами, нам приходят эту информацию, - добавил он.

• ПОЖАР В ЦЕНТРЕ БАКУ

В среду в Наримановском районе Баку произошел пожар в общественном заведении, где проходили боярьи и выпускные переделки. В настоящий время пожар потушен. Жертв и пострадавших по данным прокуратуры Наримановского района нет.

Как сообщили в Управлении пожарной безопасности Министерства по чрезвычайным ситуациям, в эту службу поступил сигнал о пожаре средней степени по адресу улица Гадибекова, 63. В настоящее время расследуются причины пожара, сообщили в прокуратуре Наримановского района Баку.

• ТАМОЖНЯ ДАЛА ДОБРО

Упрощенная процедура таможенной проверки в пассажирских поездах, следящая из Азербайджана в Россию и из России в Азербайджан, отмечалась на мероприятии "Усовершенствование таможенных и пограничных проверок в международных пассажирских поездах", проходившим на погранично-пограничном пункте Ямса на границе Азербайджан - Россия.

В мероприятии участвовал главный инспектор ЗАО "Азербайджанская железная дорога" Гурбан Низиров, начальник производственного объединения структуры по пассажирским перевозкам Эльдар Муродов, начальник Главного управления организации таможенного контроля Государственного таможенного комитета Шамиль Багиров, представители Государственной пограничной службы.

На заседании отмечалось, что затраты времени на пограничные и таможенные проверки уменьшились, позволяющая экономить около двух часов, необходимых для выполнения требований Конвенции "Об усовершенствовании погранично-пограничных условий в международных пассажирских поездах" и облегчения удобства пассажиров, а также совершенствование работы погранично-пограничного пункта Ямса. Было отмечено, что проверки в пассажирских поездах, следящих из Азербайджана в Россию, будут проводиться по пути следования поездов от станции Ханлыг до станции Ямса, а в поездах, следящих из России в Азербайджан, - от станции Ямса до станции Ханлыг.

Осуществлен также ряд мероприятий с целью усиления контроля на пограничных и таможенно-пограничных пунктах и улучшения сервисных условий. С помощью мониторинга пограничники получат возможность наблюдать за гербом станции Ямса на расстоянии до 1500м и безотлагательно предупреждать любые нежелательные происшествия.

• НАСЛЕДИЕ КОМПОЗИТОРА

В рамках проекта "Мы Узбеки", который реализовывается при поддержке Фонда Гейдара Алиева, будет издана памятка о жизни и творчестве композитора, один из представителей школы Узеира Гаджибекова - Адиль и Касим. Годарев, в подготовке которой занялся директор Касими Амбербеков, сообщил директор зала музыкального театра Салер Фархадов.

• ПРЕЗЕНТАЦИЯ БИБЛИОТЕКИ

До конца текущего года Киевский клуб Азербайджана проводит презентации 12 томов серии "Библиотека мировой литературы", издаваемой согласно распоряжению посла Узбекистана Ильяса Алиева. сообщила Эльза Ризаева, директор Клуба. Церемонии презентации состоятся в здании университета "Хазар".

- В презентации примут участие культурные деятели страны, студенты, педагоги. В ходе мероприятия будет рассказана о серии "Библиотека мировой литературы", входящая в эту серию прозаиков, авторов, правильных подписей на серии, будут продемонстрированы макеты очередных книг, которые готовятся к печати. В ходе мероприятия будет создана возможность для подписки... Презентация первых шести томов прошла в Бакинском Славянском Университете, на будущий год планируется презентацию в Бакинском Государственном Университете. Отмету, что на серию "Библиотека мировой литературы" подписано уже 500 человек. Большинство подписчиков - люди среднего возраста, проживающие в основном в Баку, Сумгайыте, Гяндже, Ленкоране. Планируем расширять географию подписчиков, - подытожила Эльза Ризаева.

• ЮБИЛЕЙ ПОЭТА

В Баку отметят 810-летие Хагана Шахрияра - первого поэта и мыслителя Востока (№ 3). А, по этому поводу в Центральной библиотеке им. М. Алирова проходит конференция, организованная совместно Региональным центром организаций НИОСКОИ Министерством культуры и туризма и Национальной Академией наук Азербайджана.

Как сообщила пресс-секретарь министерства Ильгам Гильмаддинов, на конференции выступят заместитель министра культуры и туризма Айрат Велиев, директор Института языковедения Бакир Набиев, члены-корреспонденты Национальной Академии наук Азербайджана Тимер Каримов, Рафига Гусейнова и другие учёные.

Хаган родился в Шемахе. Литературную славу он приобрел уз в ранней молодости и был притянут к духу широкомindedxa. Писал пакистанскими сиди под псевдонимом Хагана, что значит "представляющийся лицом", оставил богатое литературное наследие на персидском и арабском языках, но наиболее ярко выразил себя в области лирической поэзии.

Основная тема его лирики - любовь и красота, поэт выражает страсти к свободе и радости.

• ОДИН ШАГ ДО ПОБЕДЫ

На XIV международном кинофестивале "Сталкер", проходящем в Москве с 10 по 15 декабря, будет продемонстрирован короткометражный фильм азербайджанского режиссёра Фериз Алиева "Один шаг". Этой картине посвятили 12 дебютов в рамках программы "Межкультурный диалог" в рамках кинофестиваля России.

Фильм "Один шаг" создан на базе продюсерского центра "Непэр Групп" по итогам конкурса короткометражных фильмов "Буд мейдэн - 2008" и номинирован был лучшим на международном кинофестивале в Сербии. Режиссёр фильма - Фериз Алиев и Елена Балашова.

Алиев Альбизаде и Елена Балашова. Оператор - Таркилан Гаджиев, художник - Илья Гасым, сценарист - Руф Алиев, продюсеры - Фериз Алиев и Раид Гасымов. Художественный руководитель работы Джемаль Гусейн. В картине снялись Гильзар Губайдов, Радик Мамедов и Наринэ Каринская.

• ФЕСТИВАЛЬ РОСТРОПОВИЧА

В зале Азербайджанской Государственной Филармонии во вторник был торжественно открыт II Международный музыкальный фестиваль имени великого скрипача Мстислава Ростроповича.

Фестиваль Ростроповича стартует за три года существования завоевав свое место в мировой культуре, - сказал на открытии министр культуры и туризма Альбизаде. - Фестиваль станет еще одна из визитных карточек нашей страны. На открытии было впервые сыграно "Посвящение Ростроповичу", написанное Франко Альбизаде, а также исполнены сочинения композиторов Азербайджана - по голосам Оны Рустамовой, Юсифа Гаджибекова.

На концертном программируемом спектакле "Мы Азербайджан" Октая Зульфугарова, а также пастори из церкви Сергия Радонежского "Алесь" и "Родине" Юрий Конев и Давид Галиев и исполнениях солиста Большого театра Златы Айзеков. Старший певец Само Диабиров спел аrias из опер "Король Гильденштадт" и "Король в Керполе" Ульгари Франса Глюка.

На мероприятии был также продемонстрирован снимок "Музикальные созвездия" поэзии Ростроповича в России.

Фестиваль Ростроповича продлится до 14 декабря. В его рамках выступят симфонический оркестр Юрия Балеста "Новая Россия", Азербайджанский национальный симфонический оркестр, дирижеры

Линкс Чхерашвили, Поп Уотсон, Максим Венгеров и другие. На фестивале будут звуки из мира исламской и еврейской музыки, а также первые прокладывания. Известные музыканты проведут мастер-класс для студентов Бакинской музыкальной академии им. Узеира Гаджибекова.

от всего сердца поздравляем
ветерана великой отечественной войны
КИШИНАВОУ ЕВГЕНИЮ МИХАЙЛОВИЧУ
С 90-ЛЕТИЕМ
ЖЕЛАЕМ СЧАСТЬЯ, КРЕПКОГО ЗДОРОВЬЯ И ПОБОЛЬШЕ РАДОСТИ,
НИЖНИЙ ПОКАЗАЛ ЗА ВАШУ ДОБЛЕСТЬ И ПОДВИГИ!

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ СОВЕТ РУССКОЙ ОБЩИНЫ АЗЕРБАЙДЖАНА СЕРДЕЧНО
ПОЗДРАВЛЯЕТ ЧЛЕНА РЕСПУБЛИКАНСКОГО СОВЕТА, ЗАМЕСТИТЕЛЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
АССОЦИАЦИИ РУССКОЙ МОЛОДЁЖИ АЗЕРБАЙДЖАНА
КОМИССИЮ АНАСТАСИЮ АЛЕКСАНДРОВУ
С 25-ЛЕТИЕМ
И ЖЕЛАЕТ ЗДОРОВЬЯ, УСПЕХОВ, СЧАСТЬЯ И БЛАГОДАРНОСТИ!

Представительство Россотрудничества в Азербайджанской Республике - Российский информационно-культурный центр - организует набор слушателей на курсы русского языка. Занятия ведут языокультурологи-специалисты, есть отличные условия для занятий с активным использованием инновационных технологий.

Справки по телефону:
497-01-59.

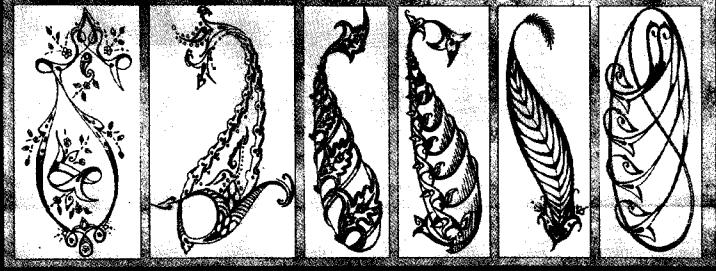

НЕВАДИН ГИШИРА

Нови Шахнамеогр. риг-Ахмадиев. 1972.
Кида шахнамеогр. манас-чын
жынын ойдан келин. А.Ахмадиев. Түштүк
шынын тарабинан. Мөлкөб жыл
баштапкынан. Медресинин сүрөттөшүнен.
Харушиев. Калыптынан. Жалынан.
1995-жылдан алдынча. Омардин
жынын Ахмадиевинин. Ахмадиев
жынын калыптынан. Жалынан.
Түштүк шынын тарабинан.
Ахмадиевинин калыптынан. Жалынан.
Ахмадиевинин калыптынан. Жалынан.

Назар-Ганай сад лагъын выставка 1995-күнүз
хүйлө фестивале Несеа 2005-мисалай Азизбековсан-
дин Художниклар Союздик экспозиция.

Альдахычна Некадин гүштіңдікай са биши-
бүр гүэвә.

ИЗ ЛАБИРИНТОВ души МАСТЕРИЦЫ

Фигуры различных зверюшек, крести, имитации под дерево, стекло, камень — все это сделано из ваты, ниток, иногда при изготовлении использовались искусственные волоса, комки бумаги, салфетки

Все эти симпатичные предметы — герои, на которых Альберт Абдуллович — «Саза» Сузак художником Альберта Сазы — «Саза» Абдуллоева. Альберт Абдуллович — «Саза» Абдуллоев — художник, писатель, заслуженный мастер спорта по дзюдо и самбо, заслуженный тренер РА. В 1999 году сына увезли в Москву и на берега Красного моря, «куда забыли», как говорят. За годы тут Мария Альбертовна подросла в Стамбуле. В Центре культуры банковской сферы (Баскет Греции), получила степень Соловьева и ее стоят ее изображения рядом с изображением ее матери. Правда, позже изображение Марии Альбертовны было заменено на изображение ее матери. Правда, позже изображение Марии Альбертовны было заменено на изображение ее матери.

своему ребенку дух своих
предков - полутать.
Мать, не передавшая
своему ребенку материнский
семя - не мать.

Дарвін ВЕЛІБЕКОВ.

художник

三

Мария ханум пробовала свои силы в письме, писала искусствоведческие статьи о героях известных композиторов, о своем «бывшем» отражении ажурных художников на различных сторонах жизни. Это способствовало «персонального бренда». Однако работа на литературном поприще не может оторвать Марии ханум от любви к занятиям — изготавливанием небогатых изделий. Этот вид творчества остается для нее самой главной и наиболее привлекательной.

Рагим БАБАЕВ

**ЦИЙИ ВИЛЕР
ЦИЙИ ШАРТІАР
АРАДАЛ ГЫМЗВА**

Алай вахтунда Дағыстанда тайин муралыкъ зилкүйнчелүү "Россиядик Кыблесад" Федоралыкъ программи кыргыз акынудаза. Адал асаслу яз турристар патан тайинчыларнын күнүн чыгарып цийникъ түкүлүр күүкүнүн заңчылардын эшкүйнин реология квази

Кыргызстандын чөлөп тарбия жана иштеги альянссын патал «Номад» наадир комплекс ала. Импортчылук Шалбуз даты, Базар-дүйнүү даты да Яку дат ажасаты да. Иштегчилгүүлүрдөн Россиянын чемпионатта футбол турниру. Гила ина туризмийд да яи күнүн газы жүрүр кердиген күттегидай шайтан цартар вадаадыл газы.

ХУРРЕ ЗАВОД
ЭЦИГНАВА

Кыблепатан Дағыстаңда
қылдар яд пасынан занодын
қылдар көвердайлар жастан
Рұтуп райондын Лучексин хурамын
“Аквариум” тәсів ағас запорынан
шашынан карпих күткүш. Маса тұр-
патал шашынша қазай сүйгіштік
“Стел” тәріл гана. Цинки карханада
нағыз гөмбөл 20 касиғи деңгөлеш-
зана. Гөлөжеге да хұрлын занодын
қылдар дабурын қылдар 100 касиғи
шашынан ағас жағынан.

Ləzgi mətbuatında mövzu müxtəlifliyi

Самур

№ 10 (222) 2009-йысаш 24-ОКТЯБРЬ

1992-йисэн январдилай акъэйтзва

**ЦИЙИ ВИЛЕР
ЮБИЛЕЙДИН МЯРЕКАТАР
КЫЛЕ ТУХУДА**

Алай Николаевнің оның төртінші жылдарында Бакудин Гүлкүмбетовтың Университеттегі жынысын атқарып, Ак сыйфатынан 1918-жылдан «Сен-Вибердиз Азвердийханың Халықаралық Жыныс» училищесінде көрсетті.

ПЕНСИЯДИЗ ФИЗВАЙБУР ПАТАЛ ЦИЙИ ЯШАР

**ФИЛИАЛ КАРДИК
КУТАЗ КІАНЗАВА**

Российский кабарин «Свободы Дагестанта» вступил в финальную стадию конкурса. В этот раз в нем участвуют 12 кандидатов из разных стран мира, включая Россию. Кандидаты представляют различные национальности, а также профессии: кинорежиссеры, писатели, художники, певцы, музыканты и т.д. Финалистов выберут зрители, проголосовавшие за понравившихся им участников. Каждый участник имеет право выступить с четырьмя песнями на различных языках. Каждый участник имеет право выступить с четырьмя песнями на различных языках. Каждый участник имеет право выступить с четырьмя песнями на различных языках.

ЗАВОДНИ Я. ШЕГЬЕРНИ

Задача главы государства — это не только поддержка национальной промышленности, но и поддержка инноваций. Их внедрение в производство — это залог будущего. У нас есть уникальные технологии, которые могут помочь нам выйти на новый уровень производительности. Но для этого нужно создать правильную политику, которая стимулирует инвесторов и предпринимателей. А также создать условия для развития научно-исследовательской деятельности. Это позволит нам не только улучшить производственные процессы, но и создать новые рабочие места. А это, в свою очередь, поможет нам решить проблему безработицы.

ЧЕХИ ВАКЪИА

Дагъустандин Стлал Сулейманан райондин Алкъвадрин хуре чи сейли арифдар Гъасан Алкъвадарвидин музей кардик кутуна

Алай дарында жазылган
күмүрлөр кишине анын
шапалың чеги көзмөйкөн-
күй сал аялтадындын Алкын-
жырау күнин көзмөйкөн турба-
ланын да шаш Гаражы Акын-
сарасын мүсөб аялхуны. Сеңис-
ханынын ишкел мүсөб зер-
дап гүлпәтәп төлөгүй гүлдөй-
киниң күнүн күтүнди Стас Су-
леймановдан разындин жыл,
жакшылық күнинде Илья Ильин-
скийнин Ала жылдың сезендеген күнүн-

лам в Ада. Музей патшада будда драматично туну.

Музей вакхардай мөреккадан дағыстасынан. Ханжыдан. Можжидин деңгиздеги, күзүнде жири приц ресеберді, Нияр-ван аяны алмалы, шындырып, интеллектсендін акын болып, маса шыбысраны да сақтапады атты музимини, күдәнди - азындылық. Сасын даңғылданынан түшкін күньяна.

A black and white photograph of a large, ornate building with multiple arched windows and a prominent entrance.

редактор, Азербайджандин журба агентлыгынын баш Зордабийдин мөөсө машигуур маадир-шаркыя галас алтынчын киңилюрдук мөттегине көтүштөн. И замандаш таңбылтуу болуп шалымдан нын иштөн дүйнөштөрдөн солтүстүрүлгөн. Тархидин ишмактандырдык доктор, профессор Амир Шансизовдан газыр зөвөнчө Чүчүнүү.

Маргарита залагриши төр пул жылдың соңку Гюнай Акылбековтын сипаттамасында көзөмдөйлөрдүн мактабасының - жаңыраа ССРД-деги Гүлхамитдин көшмөн күнөндө Гогорин, Гусиногланын көздөрдүн дар, таихиндан кийинди доктор, академик, ССРД-деги Гүлхамитдин да Жаныбай Ферзиков, Социалистик Эмблемалык Иш-Күннөсүнүн мактабын Грант Басаргановатай, мактуба алимы Ахметжан Сүлейменов, Россиянын иштәнүү физигиси, Физико-

бдузакам Гусейновским, гадан срач, Нур-Алес аякъ Назир бирзакам Гусейновским за ма-
кубукъ Кызылъевъ Муратъ и иншъ кызылъевъ Паскала

— Ах, як відчутливо! — відповіла Ганна.
— Якщо ви зможете відповісти на ці питання, то ми будемо вам дягти за це.

Музейна служба, як і всі пам'ятки професії, була відома своєю відкритістю. Не мавши ідеї, вона відповідала на будь-який запит, аби не виникло враження, що відповідь на запит викликана лише відсутністю інформації. Абунданс інформації, що відноситься до земельних та територіальних відносин, викликав у Ганни відчуття, що відповісти на питання вже не може. Водночас вона відчула відчуття, що відповісти на питання вже може, але відповісти на питання вже не може.

— Ах, як відчутливо! — відповіла Ганна.

"CAMYPI"

ЧАКАЙ КХЬЕНАЙ..

1837-йысадай инихъ Къубадинның
Самуо дөрөлгөн лезгийод чүн тұнтын
использовал текир кылхаралған чек
аз табиб хүннин иккәр чуона, се
шумында бұттарым қызығынан, абору
сақкын мұнкы ҳалқаралынан, види
дарауынан илорызынан бұттар қызығынан
пинь зорға сүзде.

Генерал Головин.
1839-й ис.

• НОВЫЙ ВАРИАНТ

Сопредседатели Минской группы подготовили обновленный вариант Марийского документа по урегулированию карабахского конфликта, который будет передан сторонам в самое ближайшее время. Об этом сообщил в четверг официальный представитель МИД РФ Андрей Несторенко. "Россия как страна-посредник Минской группы по урегулированию карабахского конфликта, со стороны соглашениями между сторонами, включая урегулирование", - отметил дипломат.

Он напомнил, что представители сопредседателей по формированию этикетки министров иностранных дел ОСCE в Мартеле 22 ноября 2007 года. "С учетом состоявшихся за прошедшее два года обсуждений этих принципов, сопредседателями подготовлен обновленный вариант Марийского документа, который будет передан сторонам в самое ближайшее время", - добавил Несторенко.

"У России есть основания рассчитывать на достаточно быструе окончательное согласование базовых принципов урегулирования и выработку на основе текста мирного соглашения", - подчеркнул дипломат, передает ИТАР-ТАСС.

• АЛЬТЕРНАТИВЫ НЕТ

Безразумные более чем 15-летние переговоры в рамках Минской группы ОСCE по урегулированию карабахского конфликта вынуждают Азербайджан прибегнуть к нетривиальным методам решения этих проблем, сказал министр обороны Северной Осетии с генералом Родольфо Бадри, командующим военно-воздушными силами США в Европе. На встрече также обсудились вопросы азербайджано-американского военного сотрудничества и ситуация в Сирии Карабахе.

• ДИРЕКТОРА - В УГОЛ!

Директору базовой средней школы №651 в связи с реализацией в применительной форме школьной формы обвиняют строгий выговор с последствием подразумеваемым.

В ноябре на "горячую линию" Министерства образования поступили два аналогичных жалоб на директора школы №651 из-за того, что в школе были применены неоднократно разрешенные школьные формы в этой школе, сообщили в пресс-службе администрации района.

В школе было проведено рассмотрение, подтвердившее это факт, сказали в министерстве. В ноябре на "горячую линию" Минобрзаказа поступило 18 обращений. В основном находит отражение в професии, практике и подготовке к экзаменам, в детском саду, приеме граждан на работу. Министерство обратилось к супервайзерам с отставкой школы.

• ПАМЯТНИК ВЕЛИКОМУ ПЕВЦУ

В сквере в центре Москвы, в Воронежском переулке, рядом со зданием посольства Азербайджана, будет установлена хромированная статуя композитора Гаджибекова - памятник певцу Мусею Магомаеву. Такое решение было одобрено комиссии по монументальному искусству при Моссовете на заседании во вторник.

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ СОВЕТ РУССКОЙ ОБЩИНЫ АЗЕРБАЙДЖАНА И КОЛЛЕКТИВ ГАЗЕТЫ "ОКО" ВЫРАЖАЕТ ГЛУБОКИЕ СОВОКЛЮЧЕНИЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЮ ИСЛАМАЛЬСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РУССКОЙ ОБЩИНЫ

Владимиру Ильину Звереву
во поводу кончины матери
Веры Аверьяновны Зверевой
ЦАРСТВИЕ ЕЙ ПЕВЧЕЙ!

• ОТЛИЧАЕМСЯ ОБЩИТЕЛЬНОСТЬЮ И ДРУЖЕЛЮБИЕМ

Мы уже писали, что в Баку проходит VI Международная научная олимпиада среди подростков, в связи с чем в нашей стране национальный Макси Гинтег - руководитель Регионального центра по физике Государственного научного института Импульсы, учредитель и организатор Международных научных олимпиад среди подростков. Это уже второй его визит в Баку: первый состоялся в апреле 2009 года в связи с организационными вопросами подготовки к олимпиаде.

Иностранный ученик поделился впечатлениями об Азербайджане, о людях, с которыми довелось побывать:

- Еще до прибытия в вашу страну у меня была информация, что Баку является столицей исламской культуры на 2009 год. Привез сюда, и увидел, что Азербайджан - образец современной исламской страны. Люди в вашей стране очень добры, открыты, имеют отменную честь, характер азербайджанцев - дружелюбие, - сказал Макси Гинтег.

• В ПОИСКАХ ТЕПЛА

ОАО "Азерспецтеплоснаб" объявило новый телефонный номер, по которому можно сообщить о проблемах с отоплением. Напомним, службы ОАО по абонентам и клиентам Рафик Алиев сообщил:

- Наш телефонный номер 471-49-47 автоматической подсистемой сотовой связи, и к этому номеру ежедневно поступают тысячи обращений от граждан Баку в связи с отоплением. Кроме того, бани-цы могут позвонить на номер 471-48-13. Мы обязательно рассмотрим все обращения! - подытожил он.

Рафик Алиев отметил, что в Баку отопительными системами обеспечено 2300 зданий.

- Но это не окончательные цифры. На днях станет известно точное количество зданий, обслуживаемых отопительными системами, нам пришли эту информацию, - добавил он.

• ПОЖАР В ЦЕНТРЕ БАКУ

В среду в Наримановском районе Баку произошел пожар в бывшем, где производят печенье и выпеченные изделия. В настоящее время пожар потушен. Хозяйки и пострадавшие, по данным прокуратуры Наримановского района, нет.

Как сообщили в Управлении пожарной безопасности Министерства по чрезвычайным ситуациям, в эту службу поступили сигнал о пожаре средней степени опасности по адресу улицы Гадрибекова, 63. В настоящее время расследуются причины пожара, сообщили в прокуратуре Наримановского района Баку.

• ТАМОЖНЯ ДАЛА ДОБРО

Упрощена процедура получения и транспортировки грузов в пассажирских поездах, следящие из Азербайджана в Россию и из России в Азербайджан, отмечено на мероприятии "Усовершенствование таможенных и пограничных правоохранительных органов в международных пассажирских поездах", проходившем на погранично-пропускном пункте Ямал на границе Азербайджана - Россия.

В мероприятии участвовал главный инспектор ЗАО "Азербайджанские железнодорожные дороги" Губан Назиров, начальник производственного объединения структуры по пассажирским перевозкам Эльдар Мурадов, начальник Главного управления организации таможенного контроля Государственного таможенного комитета Шахин Батиров, представители Государственной пограничной службы.

На заседании отмечалось, что затраты времени на пограничные и таможенные проверки уменьшились; новая система, позволяющая экономить около двух часов, внедрена для выполнения требований Конвенции "Об усовершенствовании погранично-таможенных условий в международных пассажирских поездах" и облегчения удобства пассажиров, а также совершенствование работы погранично-таможенного пункта Ямал. Было сказано, что проверки в пассажирских поездах, следящих из Азербайджана в Россию, будут проводиться по пути следования поездов от станции Хачмаз до станции Ямал, а в поездах, следящих из России в Азербайджан, - от станции Ямал до станции Хачмаз.

Осуществлен также ряд мероприятий с целью усиления контроля на пограничных и таможенно-пропускных пунктах и улучшения сервисных условий. С помощью мониторинга пограничники получат возможность наблюдать за первом поезде Ямал на расстоянии до 1500м и безотлагательно предотвращать любые нежелательные проишествия.

ЭЛ ЖАРАСАЙРДИН ГАМ

Что делаете для себя? Учиться или заниматься тем, что вы хотите видеть в Томске? Стартует акция «Сделай Томск лучше!»

Регистрируйся на сайте www.sdelajtomsk.ru и поделись с нами твоими идеями, а мы будем помогать им реализовываться!

Хотите стать частью Томска будущего? Узнайте больше о проекте www.sdelajtomsk.ru

Леги
Челви
Нер
Читані...

Bhāskara II's
Āryabhaṭīya

История

प्राचीन भारतीय संस्कृत

ЗН ХЕР

ЖАДЫН АСАН АСА.

ପ୍ରକାଶକ ମନ୍ତ୍ରୀ

Հայոց ազգական

шан пәнел ауд

THE HANDBOOK

ԱՐԵՎԱՏՅԱՆ ԱՅԱ

Люблю ваш ансамбль.

三

- 1 -

жкие я шраз ашкын,

и международный опыт показывает, что

ДАИАН

РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА

Lazgi dilinde seirler

ЭМИНАДИН ВЕРЦИИ ЧАЛЛАР

A black and white photograph showing a close-up of a person's face. The person has short, light-colored hair and is looking directly at the camera with a neutral expression. The lighting is somewhat dramatic, casting shadows on one side of the face. The background is dark and out of focus.

REFERENDUM MARTIN 18-Nİ TAYİN OLUNDU

Məlum olsuq kimi, ölen tən sərgünlenəndə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Mədəniyyət Məclisi Konstitusiya islahətən itə başqa referandumun keşfiyyatı üçün məsələyə baxmaqdır. "Azərbaycan Respublikası"nın

ve bundan sonra İlyas Mili Mektebe müzakereleri olmuyordu. Genel müzakere komisyonunda sona Mili Mekteb karar vermişdi ki, Azerbaycan Respublikası konstitusyonasına eylemler ve deyimlerin edilmesi haqqında Azərbaycan Respublikasının Referandumu. Aktiflərin iştirak etməsi üçün sevərən referandum (qəzəbiyyət) qərar alınmışdır. 2009-cu ilin martın 18-i təyin edilmişdir.

УДР Oak Rayon Techellin®

Oak Ridge Report

**Oax Rayon Technical Circular
ve TİAHİ Oax Rayon**

Düxihi Qax Rayon Komitəsi.

MİMMİ OĞUZ DAVOD KOMİTETİ

"Selale" qəzeti redaksiyası

RAYONUMUZUN

BUTTON SANKI LOWMI

四百一

A zonhouten schouw

www.wiley.com/go/teaching

Worrell Group 8

Veni illi

münasibatla
TEBRİK EDİRLER

ଶାନ୍ତି

2008 წელი მისთვის ინკლუანი გამოდგა

पालि ग्रन्थानि लक्षणगतिरूप व्यवस्थावितानि दर्शयते।

ՃԱՅԾՈ ՏԵՍՅՈ ԵԼՅՈՒ ԿՅՈՅԸ

2000 ఫెబ్రవరి లోనే అంగులి వ్యక్తిగతి ప్రాణికి మార్కెట్‌లో వ్యాపారిగా ఉన్న విషయాలు కొనసాగించాయి. అంగులి వ్యక్తిగతి ప్రాణికి మార్కెట్‌లో వ్యాపారిగా ఉన్న విషయాలు కొనసాగించాయి. అంగులి వ్యక్తిగతి ప్రాణికి మార్కెట్‌లో వ్యాపారిగా ఉన్న విషయాలు కొనసాగించాయి. అంగులి వ్యక్తిగతి ప్రాణికి మార్కెట్‌లో వ్యాపారిగా ఉన్న విషయాలు కొనసాగించాయి. అంగులి వ్యక్తిగతి ప్రాణికి మార్కెట్‌లో వ్యాపారిగా ఉన్న విషయాలు కొనసాగించాయి.

Digitized by srujanika@gmail.com

GÜRCÜ BÖLMESİNDƏ

Azərbaycanda yaşayan gürcülərin məqalələri

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

СТУДЕНЧЕСКИЙ ФОРУМ «БЫТЬ ИЛИ НЕ БЫТЬ»

ТАПШЫН САСИ

صداي تالعث

ГОЛОС ТАЛЬША

21 ОКТЯБР 1992, № 43
№ 12

РЕСПУБЛИКА ТАЛЫШ МӘДӘНИЈАТ МӘРКӘЗИНИН МУСТАГИЛ ГАЗЕТИ

[last 30 lines of 1893-94-95-96-97]

REFERENCES

АЗЭРБАЙЖОННИ ДЕӘЛӘГИ ҖИМН

Мэдээний чөлөөнүүсийн
Сахалыншины О.Чөлөөлийн
Нэгжийн Т.И.шохи.

Азербайджан
без коры флагами
—
Измена подложена
често неизвестна
Многих рок, склоняя к злу
бесчестно
Для сердца боевого
храбрь бывает
невидима, но видна в бою
Слава боевому духу!

↳ [Home page](#) | [Religious life](#)
↳ [Teachings](#) | [Catholic](#)
↳ [Faith](#) | [Bible](#) | [Sacraments](#)
↳ [Ethics](#) | [Social Justice](#)
↳ [History](#) | [Religious figures](#)
↳ [Religious groups](#)
↳ [Religious leaders](#)
↳ [Religious symbols](#)

БІРЛІК ЧАЕҰРАН ғАРМАН

и пропаганды, разработанной в ходе антифашистской борьбы за национальное единство и социальную справедливость, что способствовало созданию единого фронтового государства. Актуальным осталось членоволеие народов Беларусь, Литва, Украина и Польша, которое было выражено в создании единого фронта сопротивления нацизму. Важно отметить, что в ходе антифашистской борьбы в Беларусь, Литве, Украине и Польше были созданы национальные партии, которые выступали за единство народов и национальную независимость. Важно отметить, что в ходе антифашистской борьбы в Беларусь, Литве, Украине и Польше были созданы национальные партии, которые выступали за единство народов и национальную независимость.

АБУНӨ - 1993 -ЧУ ИЛ

ОХУЧУЛАРЫН НАЗЕРИНЭ

ПОДИУМЫ СВОЕГО ГЛАВНОГО ГРУППЫ
СИНЕЙ АРМИИ ЧАСТИЧНО
ПРИДАЛИ АРМИИ ДАЧУ СИР-
ГУЛДИН СВОЮ ТАКИЕ ХАСТЬ-
ЮЩИЕ ГЕНЕРАЛЫ ОНОЮ ЗАБЫВА-
ШИХ СВОИМ ВОДОРОДОМ
САМОДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПОДДЕРЖКАЮЩИМИ
ПОДИУМЫ СВОЕГО ГЛАВНОГО ГРУППЫ

ӘЗИЗ ОХУЧУ

Компания by заслуги князя Федоровского за заслуги в 1903 году получила золотую медаль и звание героя промышленности, а в 1904 году золотую медаль и звание героя промышленности в Париже.

Azərbaycanda nəşr edilən «Tolişi Sədo» qəzeti

Hêlbestêni ji kûraya dil, yê ku rewayî helbestvanê bi nav- deng
Samîlê Selîm bûne

EQITÊ AHMET
QADIRİ

(Helbestván á kurdzsa
Samil Eskerova)

TUDIL DARA RAHARO

İo bi te firms, dibim, allıbileci midil kür.
İo bi te dibiñ time, bu wasiñ kür.
Allı şiniñ mindiñ bolu, polş styrja emana,
Ber mi, vek ya shabik, şra devü zemana.
Ev devarşan zalmiñ weñ bende idaçinalıyan,
Disipetin, dipenliñ nümlü duheñ.
Liñ weñ külkü millid kür liñ ser xemija gos bñtar.
Liñ weñ rogaraz ne hæribb er xemija gos bñtar.
Tu biñ hine Feşgi Teyri, Ehmed Xani, Cizir.
Dipenliñ dibiñ, dibiñ, dibiñ, dibiñ.
Hesip, hæribb, hæribb, hæribb, dibiñ.
Hesipartan bende siswüñ niñ dan, buñ imaga
Iman kurdus fırñ siññ dastaneñ nür.
Weñ selçav devañ bñtar miñ, ji qesit kür.
Te ji kana xezza Xani cibile gulay hæribb.
Ev nav hæribb dweñ xewl krye strave.
Te dastana Ehmed Xani "Men ùm Külañ" la ù dö.
Wengeriñ xoñ Åkerli ña hubet gel pax.
Åkerli ña hubet gel pax, Åkerli ña hubet gel pax.
Åkerli ña hubet gel weke kubra v. heta
Huba to ya "Menen Alas" ño medyanas tey.
Ber nyarav, kubra kubra, mayñ devañ tu fireye.
Bona bula genda şere, bide biri una tav.
Derbaz buna qayna devana ñe biñ gulavé.
Ez **Yanç** **Şerif** **Şerif**
Kebiñ awoydu kunduñ geri ña şerif.
Şerif, şerif, şerif, şerif, şerif, şerif, şerif.
Bona buda to kipandju wek ofsa ña - bavé
Ino men Xaza tuya mellekneñ buñre mi.
Te bi şevñ Kudristan, qemanya devü ñ uñle
Hunemundi sayñ kurd, kemanya teber kür.

411-1002

BARIYÊ BALA, helhestyanê kurd

Fz vî wedê xweyi ahilda evê helbesta xwe, ja kuji kûraya dile
min te rewayî 70 - ê saliya mamostê kurdayî eyanî bi nav û
îleme Samîle Selim Eskernî dikim.

SEYDA SAMÎL

Tu məməzət məməzələri Şəhər Eşkər.
Zümmətən pər zələle arvə Kəsər.
Nısi xası xulqılıy ji qədrət.
Büyi kənən ulım, kəmən mölüfət.
Həm-dəngət və beləbəyə teman dünə.
Kart - kart ke kurd hərbiyər kırın xanı.
We axəvar hərbi Xəzər hərbiyər Hejaz.
Tüm dəkili nəsl Dəcə, Fırad, Hekar.
Sex Nizaməli, kəl Fuzuli serratı ce.
Yağlı, Qarışlı, qızılı, qızılı, qızılı.
Qızılı, qızılı, qızılı, qızılı, qızılı.
Qetki, qot lər hər - rəfiəl kənd - kənd.
Ləzəl Zəlli yəzər, qeljən nənə.
Həbəni a həbəni, xəris, təniñ us.
Ez ji tora bəhrin get nəbəjün.
Həba ser a ser bəhr get nabıjün.
Həba ser bər həmberi te pər tənik.
Rebə toru dəkim alıb, həm iñ reca.
Mə bi həməli həm, mə həb xəzər.

OADIR MOTİ

Rewayî helbestvanê cyan
Samîl Eskiçayır dîkîm

DOSTÊ MIN

Boy eṣqa te dostē min,
Dinivise destē min.
Qelem, defter, rûh qewat,

Dirok, çanda me kurdan,
Ber van zulman, kui derdan,
Te kire gul, gulistan,
Dewlemeden kir, lei, dur dan.

Pewirvané bê hurmet,
Bendé xâñ, bê xiret,
Nehîstun tu per vedi.
Dîwînî, dîwînî.

Ked-hed, Laçın, Kelbecer,
Ziyaretê bê hinber,
Dijman zest kir dax da me,
Şinê dike el, dor, der.

Kitebxana mala te,
Maldiroka éla te,
Te xulgand neyar bir,
Nister dans dilé te

Cift, refesèn neyaran,
Kezev kirin sed paran,
Ji Wetenê kal-bavan,
Emê derxan xedaran.

Qadir dibê hîvîke,
Derdan mitra nîvîke.
Dewran dorî ha nace,

«Kürdün səsi» gazetinin adəbiyyat səhifəsi

KÜRDLƏRİN MƏTBUATINDAN

ELİMİN BAŞ UCALIĞI – ƏLİ

Doğma Azərbaycanımızın, elimizin, obamızın adını ucaldan, öz ölməz adını elin yaddasına əbədi həkk eləyən oğullardan, ucalıq, ərgənlilik timsalı kişilərdən biri də eloğlumuz Əli Əmiraslanovdur. Əli Əmiraslanov öz bacarığı, əməksevərliyi, elmə, biliyə olan marağrı sayəsində Azərbaycanda nadir insanlar sırasına yüksələn şəxsiyyətlərdəndir.

Əli Əmiraslanov 22 dekabr 1900-cü ildə Qubadlı bölgəsinin Balahəsənli kəndində, zəhmətkeş bir kişinin ailəsində dünyaya göz açıb. O, 1922-ci ildə Azərbaycan diviziyasında alay komissarı vəzifəsində qulluğa başlayır. Cavan bir komissar kimi işə başlayan Əli öz mərdliyi, cəsurluğu, qorxmazlığı ilə tezliklə hamidan seçilir, o vaxtkı müstəqil Azərbaycan ordusunda layiqincə qulluq edir. Əgər Azərbaycan ordusu yaşasaydı, Əli Əmiraslanov onun ən böyük sərkərdələrindən biri ola bilərdi.

Ağlı, fəhmi, uzaqgörənləyi və elmə-biliyə olan marağı onu əbədi olaraq elm aləminə bağlayır. Əli Əmiraslanov o zamanlar diqqəti çox az çəkən, lakin öyrənilməsi ən vacib olan bir elm sahəsində - geologiya və mineraloziya sahəsinə qoşulur və 1930-cu ildə Moskva Mədən Akademiyasını bitirən Əli Əmiraslanov ömürlük elmə bağlanır. Həmişəlik bu elm sahəsinə bağlanan Əli eyni zamanda iki yerdə - həm Orconikidze adına Moskva Geoloji-Kəşfiyyat İnstitutunda mühəndis-geoloq, həm də Ümumittifaq Mineral Xammallar İnstitutunda elmi əməkdaş vəzifəsində işləməli olur. Həmin il Akademiyani bitirən kimi Əli Əmiraslanov özünü bacarıqlı, çox böyük tədqiqatçı alim olduğunu sübut edir. Hələ heç bir elmi dərəcəsi olmasa da, elm aləminə səs salır. Şimali Qazaxistanda apardığı geoloji tədqiqatlara söykənib Qıraqırtas, Ağ-Tas, Kastek və Kiçik Kemin sıra dağlarında külli miqdarda qurğunun-sink yataqlarının olduğunu bəyan edir. Onun bu kəşfi sensassiyaya səbəb olur. Bu əsl kəşf idi! Sələflərinin adı

Elm aləminə bəlli olmayan otuz yaşı “tələbə” geoloqun dünyaya səs salan kəşfi!..

1931-ci ildə Ural dağlarında eloğlumuz Ə. Əmiraslanovun rəhbərliyi ilə geoloji axtarışlar başla-

nır. Üç il davam edən kəşfiyyatlar nəticəsində Əli Əmiraslanov ekspedisiyası Moskvaya Ural Mis-Kolçedan yataqlarının kəşfçisi kimi qayıdır. Ə. Əmiraslanov o zaman böyük səs-küyə səbəb olan faydalı qazıntıların, filizlərin, konkret mis-kolçedan yataqlarının ilk müfəssəl xəritəsi ilə geri döñür! Ə. Əmiraslanov sonralar həmin tədqiqatları yekunlaşdıraraq bir neçə geoloqlar nəslinin stolüstü kitabına çevriləcək ilk monografiyasını çap etdirir.

1934-38-ci illərdə Əli Əmiraslanov Altayda yarımmetallar, Zabaykalyedə qalay, Mərkəzi Qazaxistanda mis yataqlarının kəşfi ilə məşğul olmuşdur. Otuzuncu illər onun geoloq-alim taleyinə həm də Orta Asiya və Qafqaz dağlarında filiz yataqlarının kəşfiyyatçısı kimi yazılmışdır.

1937-ci ildə yenicə geologiya-minerologiya elmlər namizədi elmi dərəcəsi olan və dosent təsdiq olunan eloğlumuz həmin il bir çox məşhur dünya geoloqlarının diqqətini cəlb edir.

Əli Əmiraslanov 1937-ci ildə Moskvada keçirilən XVII Beynəlxalq konfransın təşkilatçısı və rəhbərlərindən biri olur. O qədər rusun, yəhudinin içində bu xoşbəxtlik böyük təşkilatçılıq bacarığı və elmi potensialı olan Qubadlı torpağının yetirməsi, eloğlumuz

Əli Əmiraslanova nəsib olmuşdur. Onun bu layiqli keyfiyyətləri bir-birini tamamlaya-tamamlaya daha da kamilləşirdi. Elə bunun nəticəsi idi ki, 1939-cu ildən ta ömrünün sonuna – 1962-ci ilin 16 oktyabrınan SSRİ Geologiya və Yer Təkinin Mühafizəsi Nazirliyində baş mühəndis, baş geoloq, baş idarə və geologiya rəisi kimi rəhbər vəzifələrdə çalışmışdı. 1957-67-ci illərdəki fəaliyyəti haqqında cild-cild kitablar yazmaq olar. Bu müddətdə SSRİ Geologiya və Yer Təkinin Mühafizəsi Nazirliyində elmi-tədqiqat institutları və nəşriyyatlar bölməsinin rəisi işləmiş, ayrı-ayrı institutların elmi tədqiqat işlərinə böyük məharətlə istiqamət vermiş və axtarışları ölkənin mineral ehtiyatlar baza-sının genişləndirilməsinə yönəlmüşdir. 1947-ci ildə geologiya-minerologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi alan eloğlumuz Moskva Geoloji-Kəşfiyyat İnstитutunun faydalı qazıntılar kafedrasının professoru kimi SSRİ məkanında geoloqların neçə-neçə nəslinə öz nadir biliyini və təcrübəsini böyük həvəslə öyrədən ən böyük alımlərdən biri kimi bu gün də hörmətlə xatırlanır, yad edilir.

1953-cü ildə Əli Əmiraslanov SSRİ Elmlər Akademiyasının üzvü seçilir. Əli Əmiraslanov Azərbaycandan bu yüksək adı alan ilk alimdir. Mənşəcə

kürd olan bu görkəmli alim doğma Azərbaycanın adını həmişə yüksəltməyə səy göstərmişdir. İstedadlı və bacarıqlı həmyerlimiz, eloğlumuz Ə. Əmiraslanov həmin illərdə çap olunan üç nəhəng elmi monoqrafiyaların (“Qurğunun və sink yataqlarının əsas növləri”, Moskva, 1957; “Avstraliyanın qurğunun və sink yataqları, onların geoloji səciyyəsi və yerləşmə qanuna uyğunluqları”, Moskva, 1960; “Faydalı qazıntılar axtarışının mütərəqqi üsulları”, Moskva, 1961) yazışb ortaya qoymuşdu ki, bunlar eloğlumuzun SSRİ Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilməsi üçün tamamilə kifayət edəcəkdir, lakin namərd ölüm onu həyatının mənası bildiyi axtarışlar və kəşflər aləmindən ayırdı. Baş redaktor müavini olduğu “Sovetskaya Geologiya” məcmuəsindəki alim-naşir fəaliyyəti də, elmi kadrlar hazırlığı sahəsindəki xidmətləri də beləcə yarımcıq qaldı.

50-yə yaxın elmi əsərin, filiz yataqlarının geologiyası üzrə bir neçə monoqrafiyanın müəlifi kimi geologiya-minerologiya elminə əvəzsiz töhfələr verən, 25 il bir üzü üstə “Faydalı qazıntılar, onların axtarışı və kəşfiyyatı üsulları” kursundan mühazirələr oxuyan akademikin əvəzsiz xidmətləri “Qırmızı Əmək bayrağı” ordenindən o yana layiq görülməsə

də, dünya onun hər yeni mədən yatağının kəşfi ilə SSRİ büdcəsinə milyonlarla dollar verdiyini yaxşı bilir.

Bəli, Qubadlı bölgəsindən çıxan ziyalıların, alımların hamısı vətənə, doğma Azərbaycana beləcə layiqlə xidmət etmiş, ad çıxarmışdır. Qubadlı ziyalıları öz kimliklərini, doğma Azərbaycana necə can-başla bağlı olduqlarını, vətənə yüksək məhəbbətlərini layiqli əməllərində həmişə sübut etmişlər.

*Mürvət Qədimoglu Həkəri
“Kurdün səsi” qəzeti, oktyabr 2002-ci il*

ŞAMİLƏ HƏSR OLUNMUŞ ŞƏRLƏR

**MƏMMƏD ARAZ
(ŞAMİL ƏSGƏRƏ)
DAŞ QARTAL**

O, daşdan yonulub dağ zirvəsində,
Baxışı qəzəbli, duruşu məğrur.
Elə dartınıb ki, yan yörəsindən
Qoca qartallar da uçmağa qorxur.

Gözü hədəf gəzir göy tağlarında,
Uçmağa tələsir, mənzil uzaqdır.
Deyirsən bu saat caynaqlarında
Dağı da havaya qaldıracaqdır.

Qanadı altından keçir boz buman,
Qanadı ucuna ilişir bulud.
Diksinir ötəndə onun yanından,
Qaralıb ağlayır gümüşü bulud.

Sanki dağ hırslıdır “bu nə duruşdur,
Nə qədər çəkərmiş qartal uçmağı”?
Daşı qartal etmək dağlara xoşdur,
Qartalın daşlığı kiçildir dağı.

XƏLİL RZA ULUTÜRK

TƏƏCCÜB

(bir parça)

... Məgər canlanmadımı gözlərinin önündə
Söndürülən ocaqlar?
Anasına qısılmış
Ağlar gözlü cocuqlar!
Süngülənən beşiklər,
Viran evlər-eşiklər??
Murovdağ yollarında donub, donub –
Qəfildən diz qatlayan quzular.
Bumbuz sularla axan
İsti-isti arzular.
Bir həftəlik yolları bir gecənin içində
Təngənəfəs gələnlər...
Sal qayadan özünü Tərtərçaya tullayan
Mələkbənzər gəlinlər.
Gözündə durmadımı igid
ŞAMIL ƏSGƏRİN
30 min kitabını, muzey kainatını
Öncə qızıl-qırmızı alovłara,
Sonra da... boz külə döndərənlər!..

SÖHRAB TAHİR

ELƏ

Sair dostum Şamil Əsgərə

Şamil qardaş, yol açılıb gəlirəm,
Az bu bu qələm dostlarına lağ elə.
Bir tüfəngdən ikimiz də atırıq,
Mən gələnə tüfəngini cağ elə.

Bayrağını dağ ciyninə örtərəm,
Üz-gözümü dağ-daşına sürtərəm.
Qarışaram səngərlərdə itərəm,
Qollarını başım üstə tağ elə.

Yüz cür daşın, min cür orda rəngi var,
Qayalarda nərildəyən cəngi var.
Döyüşlərdə dağ havası, həngi var,
Allah, belə xalqı, yeri sağ elə.

Gülləbatmaz bir sıpərsən vətənə,
Tər çicəksən, qantəpərsən vətənə.
Həm qalasan, həm çəpərsən vətənə,
Hər döşünü yad öündə dağ elə.

O dağlarda yad kölgələr sürünür,
Düşmən aşib sərhəddinə dirənib.
Tahir, indi dağlar dağa güvənir,
Xalqa güvən, damağını çağ elə.

ZƏLİMKAN YAQUB

ŞAİR HARAYI

*Bu şerdə Kəlbəcərin düşmənə verilməsindən qəzəbli
bir söhbət açılır. Şerin bir səhifəsində deyilir:*

Neçə dəfə baxmışam,
Kəlbəcər muzeyinə.
Nuru işıq salırdı
Gözə, ağla, beyinə.
Dostum Şamil Əsgərin
Gözlərinin nuruydu,
Azərbaycan xalqının
Ən böyük uğuruydu.

“Kürdün səsi” qəzeti”, dekabr 1999-cu il

ÖLMƏZ ŞAIR - CIYƏRXUN

XX əsrin ən görkəmli kürd şairlərindən biri Şeymuc Ciyərxundur ((1903-1984). Onun 8 şer divanı: “Kürdüstanın tarixi”, “Kurd dilinin qrammatikası”, qəzet və jurnallarda bəlkə də minlərlə şerləri və məqalələri dərc olunmuşdur.

Ciyərxunun hələ üç divanı nəşr edildiyi zaman o, dünyada tanınmış görkəmli bir şair idi. Bunu həmin dövrlərin yazıları da sübut edir. Məsələn, şərqşünas Jorce Blay Brüsseldə 1961-62-ci ildə çap etdirdiyi “Le fait national kurde” kitabının 38-ci səhifəsində, 1963-cü ildə yenə orada nəşr olunmuş “Le poblé kurdu” kitabının 18-19-cu səhifələrində Ciyərxunun böyük bir vətənpərvər və azadlıq sevən milli kaloritlə yazan bir şair olduğunu, kürd dilinin incəliklərinə qədər bilməsini və bu dilin qiymətli bir qrammatikasını yazdığını xüsusilə qeyd edir.

Fransız şərqşünası Stiq Vikander “Otto”da, çap etdirdiyi “Recucil te textes kormandiji” (1956) kitabında kürd dilinin zənginliklərini və bu dilin poetik

bir dil olmasını göstərmək üçün Ciyərxunun şerlərin-dən misallar gətirmişdir. Hətta o, Ciyərxunun “Şam şəkərdir, Vətən şirindir” şerini bütünlükə dərc etdirmiş və onun fransızca tərcüməsini vermişdir.

Başqa bir fransız şərqşünası Qerard Taliand 1961-ci ildə Parisdə çap etdirdiyi “La question kurde” kitabının 5-ci səhifəsində Ciyərxunun “Nə vaxtacan...” adlı şerinin 14 sətirini fransızca epiqraf kimi kitabının əvvəlində nəzərə çarpdırmış və bu görkəmli şair haqqında xoş sözlər söyləmişdir.

Vasili Nikitin (milliyyətcə rusdur) 1956-ci il-də Parisdə nəşrinə nail olduğu iri həcmli “Les kurdes” adlı kitabının 285-ci səhifəsində kurd milli hərəkatına başçılıq edənlərin sırasında Ciyərxunun da adını çəkmişdir.

Başqa bir fransız şərqşünası Tomas Bois 1965-ci ildə Livanın paytaxtı Beyrutda çap etdirdiyi “Qonnais-sance des kurdes” kitabının 139-cu və başqa səhifələrində, kurd dilində çıxan “Roja nu” qəzətində (1945, səh 53) Ciyərxunun birinci divanının geniş təhlilini vermiş, onun möhkəm iradəli vətənpərvər və ustad bir sənətkar olduğunu dərin məhəbbətlə qələmə almışdır.

“Böyük Sovet Ensiklopediyası”nda (rus dilində, 1953, cild – 21, səh 91) yazılmışdır: Mütərəqqi cəbhəyə yazılılardan Həjar (İran), Begəs və Nəriman (İraq), Ciyərxun və Qədircan (Suriya) mənsubdur-lar”.

Məşhur kürdşünas Kanat Kurdoev bir çox yazılarında, o cümlədən Leningradda çap olunan “Uçenniye zapiski” məcmuəsinin (1952) 146-148-ci səhifələrində Ciyərxunun birinci divanından bir çox misallar gətirərək onun mübariz və vətənpərvər bir şair olduğundan bəhs etmişdir.

Lyut-Silon Klimoviç “Drujba Narodov” jurnalında (1963, №12, səh. 263-264) “Kürd və kurd ədəbiyyatı” adlı məqaləsində “Ciyərxunun yaradılığı” haqqında ayrıca qiymətli fikirlər söyləmişdir. Burada B. Kejunun tərcüməsində Ciyərxunun bir neçə şeri rus dilində oxuculara çatdırılmışdır.

Tanınmış kurd yazılıcısı Ərəb Şamilov “Novoye vremya” jurnalında (Moskva, №4), görkəmli kürdşünas alim Maruf Xəznədar namizədlik dissertasiyasında və “Ocherki istorii sovremennoy Kurdkoy Literatura (Moskva, 1967, səh. 176-180) kitabında Ciyərxunun böyük bir sənətkar olduğundan, ömrünü xalqın

azadlıq mübarizəsinə həsr etməsindən ürək dolusu danışmışdır.

Şərqşünas alim Kərim Eyyubi “Müasir – mütərəqqi kürd şairi Həjərin yaradıcılığı” barədə yazdığı dissertasiyasında (Leninqrad, 1963) Ciyərxunun böyük və mütərəqqi bir şair, xeyir tərəfdarlarının yol göstərəni və şər qüvvələrinin barışmaz bir bahadırı kim mi xarakterizə edilmişdir.

Ciyərxun haqqında ilk samballı kitab Ordixane Cəlilin qələminin məhsuludur. Bu kitab (1966) “Ciyərxunun vətənpərvərlik poeziyası” adlanır. Kitabın təqribən yarısını Ciyərxunun şerləri və bəzi sözlərin lüğəti təşkil edir.

Azərbaycanın şair və elmi işçiləri də Ciyərxunun yaradıcılığına biganə qalmamışlar. Respublikanın xalq şairi Rəsul Rza sülh və azadlıq uğrunda öz səslərini ucaldan yazıçılardan bəhs edərək yazmışdı: “Bu səslər içərisində həmsirimiz olan yazıçıların səsi bizim üçün çox qiymətli və əzizdir... Kürdüstanlı Həcarın, Ciyərxunun səsi... bəşəriyyətin bayraq kimi göylərə qaldırdığı azad həyat, səadət nəgmələri içindədir (“Sülh və dostluq”, Bakı, Azərnəşr, 1958, səh. 333. Bu kitabda Ciyərxunun iki şeri çap olunmuşdur). “Azərbaycan” jurnalında (Bakı, 1958, №3) Ciyərxu-

nun “Atlantika İttifaqı”, “Sovet kəndi” qəzetində (19/VIII-1967, №11) “Pambıq bizimkidir, amma çıl-pağıq” şeri dərc olunmuşdur (şerləri kurd dilində Şamil Əsgərov tərcümə etmişdir.

Kürdüşünas alim və tanınmış şair Hüseyin Kürdoğlu dissertasiyasında, bir sıra məqalələrində Ciyərxundan maraqlı söhbət açmışdır. H. Kürdoğlu Ciyərxunun görkəmli siyasi-satirik bir şair olduğunu, onun xəlqi şairlər cərgəsində durduğunu görə bilmışdır. O, Ciyərxunun “Dövlət və cavanın macərası” poemasını bütün Kürdüstan tarixinin bədii ensiklopediyası adlandırmışdır.

Kürdüşünas alim Zümrüd Şəfiyeva “Müasir kurd poeziyasında poema janrı” adlı dissertasiya işində Ciyərxunun üç poemasını tədqiqata cəlb etmiş və onun yaradıcılığını kurd xalqının mübarizə salnamaəsi kimi qiymətləndirmiştir.

Şamil Əsgərov “Müasir kurd şairi Ciyərxunun poeziyası” haqqında dissertasiya müdafiə etmiş, onun barəsində “Xalqın şairi (Bakı, Azərnəşr, 1968) monografiya, bir sıra məqalələr dərc etdirmiş və xeyli şerini Azərbaycan dilinə çevirmiştir.

(Biz burada ancaq 1968-ci ilədək Ciyərxunun haqqında yazılanların bir qismindən istifadə etdik).

Ciyərxun bir şerində “Tabutumu zindanların qapısından düzəldin” demişdi. Lakin o, dünyasını dəyişmiş, onun nəzərdə tutduğu zindanların qapısı hələlik qırılmamışdır. Bu qapıların qırılması onun ruhuna müjdə olacaqdır.

Mavinek hat güne min, le winda ü nihane,
Agir berda dile min, tew büpet ü dixane.
Denge keye dinalı: - Nalenale Welate,
Diki qazı, dikalı: - Rabin çaxe xebate.

Tərcüməsi:

Qulağıma bir nalə gəldi, itmiş, gizlidir.
Ürəyimə od saldı, nəfəsimdə gizlidir.
O kimin fəğanıdır? – Vətənin naləsidir.
Haray çəkir, mələyir: - Qalxın, iş vədəsidir!

“Denge Kurd” qəzeti,
24 berfanbar, 1996, Hejmara 5(32)

HANI O KÜRD KƏNDLƏRİ?

Çar hökuməti dövründə hər il bir iri həcmli “Kavkazskiy kalendar” kitabı buraxılmışdır. Burada Qafqazda yaşayan ayrı-ayrı millətlərin əhalisinin miqdarı, bu əhalinin yaşadığı kəndlərin adları da bəzi cildlərdə verilmişdir. Məsələn, 1896-cı ilin məlumatına görə Ermənistən ərazisində 182 kürd kəndi olmuşdur. “Kavkazskiy kalendar”da bu kəndlərin adları dərc edilmişdir.

1920-ci ildə də Ermənistana kürdlər gəlmış və özlərinə yeni kəndlər salmışlar.

Kürdlərin başqa yerlərdə inkar edilməsindən tez-tez dəm vuran və hamidan çox kürdlərə yamanlıq edən erməni “başbilən”lərindən soruşturmaq ayıb olmasın, desinlər görək, hanı o kürd kəndləri?

Kürdlərə edilmiş bu zülmələr az imiş kimi, erməni quldurları Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal etmişlər. Yenə də ən çox sitəm kürdlərə olmuşdur. Azərbaycanda kürdlər yaşayan beş rayon (bu ərazilərdə yaşayan kürdlərin sayı 1926-cı ilin məlumatı-

na görə bütün əhalinin 72,3 faizini təşkil etmişdir) erməni faşistlərinin tapdağı altındadır.

Budurmu ermənilərin kürdlərə vəd etdikləri muxtariyyət?

Budurmu ermənilərin kürdlərə dost olmaları barədə yalançı iddiaları?

Tarixin yaddaşı nə qədər unutqan olsa da, 200-ə yaxın kurd kəndlərinin Ermənistanda yoxa çıxarılmasını və erməni cəlladlarının Azərbaycandakı kurd kəndlərini xaraba qoymasını kurd xalqı unutma yacaqdır. Bir gün haqq-hesab tərəzisi qurulacaq, hər kəs öz əməlinə görə cavab verəcəkdir. Biz buna inanırıq.

*L. Məmmədov
“Denge Kurd” qəzeti,
24 berfanbar, 1996, Hejmara 5(32)*

AZƏRBAYCAN PƏNAH YERİMİZDİR

Samux rayonunun Qədirli, Seyidlər və Qarayeri kəndlərində kürdlər yaşayırlar. Bu kürdlərin 95-97 faizi 1947-48-ci illərdə Ermənistandan Azərbaycana zorla köçürülmüş, 3-5 faizi isə 1988-ci ildə Ermənistandan azərbaycanlılarla birlikdə qovulan kürdlərdir. Onu da deyirəm ki, 1988-ci ildə Ermənistandan vəhşiliklə çıxarılmış kürdlərin xeyli hissəsi İsləmayıllı, Xanlar, Goranboy, Yevlax, Şəmkir, Tərtər və Azərbaycanın başqa rayonlarında məskunlaşmışdır. Bundan başqa vaxtı ilə Ermənistandan Orta Asiyaya və Qazaxistana sürgün edilmiş kürdlərin bir hissəsi də Azərbaycanda özlərinə yurd-yuva qurmuşlar.

Göründüyü kimi, tarix boyu Azərbaycan kürdlərin pənah yeri olmuşdur. Biz bu həqiqəti heç vaxt yaddan çıxarmamalı, xalqlarımız arasında sarsılmaz dostluğu və qardaşlığı gündən-günə daha da möhkəmləndirməyə borcluyuq.

Mənim anam Bacıxanım Musa qızı Osmanova 11 uşaq anasıdır. Biz 1988-ci ildə Ermənistandan

qəddarlıqla çıxarıldıq. 13 nəfərdən ibarət ailəmizin acsusuz, ev-eşiksiz qalib məhv olacağını düşünürdük. Bu həyəcanla Azərbaycanın Samux rayonunun Seyidlər kəndinə gəlib çıxdıq. İlk gündən burada yaşayan azərbaycanlılar və kürdlər bizi doğmaları kimi qarşıladılar. Qısa müddət içərisində özümüzə gün-güzəran tapdıq. Məhv olacağımız barədə xeyallarımız alt-üst oldu.

Biz kürdlər pənah yerimiz olan Azərbaycanın qədir-qiyətini heç vaxt unutmamalıyıq.

Zahir Osmanov

Samuş rayonu, Seyidlər kəndinin baş mühəndisi

◆◆◆◆◆
**AZƏRBAYCANI BÖYÜKLÜYƏ
SƏSLƏYİR...**

Əlbəttə, Azərbaycan adlı bir məmləkətin mənafeyini nəyin bahasına olursa-olsun qorumaq Azərbaycan vətəndaşlarının qeyrət işidir, kişiliyidir.

Amma təxəyyüllülər, məhdud düşüncəlilər, qısqanc fikirlilər üçün bu həqiqət dəfələrlə təkrar olunmalıdır ki, türkün səsi Azərbaycana əskiklik gətirmədiyi kimi, talışın səsi də Azərbaycanı böyüklüyü səsləyir. Azərbaycan talışıyla, türküylə, ləzgisiylə, kürdüylə Azərbaycandır. Azərbaycan türkün, talışın, ləzginin, kürdün Azərbaycanıdır. Bu vəhdətsiz Azərbaycan yoxdur.

Talışı tanıdın. Talış tanındıqca Azərbaycan böyüyəcək. Azərbaycan tanındıqca talış böyüyəcək.

Belə bir söz var: sevməsən tanıya bilməzsən. Mən kürdü sevdiyim qədər, türkü sevdiyim qədər talışı da sevirəm. Onu tanıdın. Tanıdın ki, Azərbaycan böyüsun. Azərbaycan böyüdükçə xəstə təxəyyüllər, məhdud düşüncələr, qısqanc fikirlər kiçiləcək.

“Tolşı sədo”ya bir illik yubileyində nə arzulayıramsa, dedim...

*H. Şamil oğlu
“Denge Kürd” qəzetiinin redaktoru*

GÜRCÜ DİLİNDƏ YAZILAR

2008-Cİ İL ONUN ÜÇÜN UĞURLU OLDU

2009-cu il təşrif buyurdu. Qoy bu il hər bir ailəyə xoşbəxtlik gətirmiş olsun.

Biz – redaksiyanın müxbirləri il ərzində hər gün elə şəxslərlə görüşürük ki, ili öz əməkləri ilə yola salırlar və qəzet üçün onlar haqqında material hazırlayırlar. Belə yaxşı, avtoritetli ailələr bizim rayonda çoxdur. Yeni il, Milad Bayramı elə bir bayramdır ki, bütün ölkələrdə onu səbirsizliklə gözləyirlər. Yeni il çoxları üçün ümid ilidir, xoşbəxtlik ilidir. Körpələr onu gözəl bir nağıl kimi görürlər.

Yeni 2009-cu il buyurdu. Optimizm, demokratiya və ümid ili, sülh və əmin-amənlıq ili. Sevinc və firavanlıq xalqımız üçün əskik olmasın. Əlibeqlo kəndi böyük bir kənddir, harada ki gürcüler məskunlaşış. Buranın iş insanları əməkləri ilə bərəkət gətirirlər. Bu məqalədə bir gözəl, işgüzər ailədən oxucularımıza da-

nışmaq isteyirik. Hansı ki, xalq içində, kənddə böyük hörmət qazanıb. Belə ailə Rofiko Qıqişvilinin ailəsi-dir.

Qışdır. Adı kənd səhəri. Qışda torpaq dincəlməlidir. Yazda, yayda, payızda nə nə təsərrüfatının, nə də torpağın istirahəti yoxdur. Fermeri evdə saxlamaq mümkün deyil. İnsan işini sevməlidir, kəndini sevməlidir. Çətinliklərdən qorxmamalıdır. Necə evvəllər, indi də hər işi görməlidir. Təcrübəli mexanizator kimi “Belarus” markalı traktoru təmir edir, övladları da hansı bir işləri görürler. O, keçən il tonlarla məhsul əldə etdi. Hər işə məhəbbətlə yanaşır. Üç övlad böyümək – Badri, Paata və Xutanı – qəhrəmanlıq deyilmə? Özü də necə övladlar, əsgər olublar, doğma kəndlərinə qayıtdılar və ictimai işlərlə məşğuldurlar. Həmişə valideyinlərinə dəstək olurlar.

Yeni 2009-cu ilinizi təbrik edir, uzun ömür və xoşbəxtlik arzu edirik.

Rofiko və Eliso Qıqişvililər ailəsində sevinc əskik olmasın.

“Şəlalə” qəzeti,
3 yanvar, 2009-cu il, № 1(6039)

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ƏRAZİSİNĐƏ YAŞAYAN AZSAYLI XALQLARIN DİLLƏRİNİN ARAŞDIRILMASINA DAİR

Talışlar – Azərbaycan Respublikasının cənub-qərbində, həmçinin İranın şimalında yaşayırlar. Azərbaycan Respublikasında talışlar mədəniyyətləri bir-birinə yaxın olan azərbaycanlılarla demək olar ki, qaynayıb qarışmışlar.

Talış dili – İran dillərinin şimal-qərb yarımgrupuna aiddir. Analitik dillərdəndir. Morfolojiyasında flektivlik əlamətlərinə də təsadüf edilir. Sintaktik əlaqələrdə qoşma və önlüklerdən geniş istifadə olunur.

Tatlar – Azərbaycan Respublikasında Abşeronun bir neçə məntəqəsində, Xızı, Siyəzən, Quba, Dəvəçi, Şamaxı və İsmayıllı rayonlarının bir neçə kəndində yaşayırlar.

Tat dili – İran dillərinin cənub-qərb yarımgrupuna daxildir. Fars və tacik dillərinə yaxın analitik

dildir. Üç dindən – islam, xristian və iuda istifadə olunur.

Fonetik, qrammatik, leksik cəhətdən fərqlənən ləhcələri var. Yazında 1938-ci ilədək latin əlifbasından istifadə olunmuş, sonra rus qrafikasına keçilmişdir. Mədəniyyət və məişətlərinə görə, demək olar ki, azərbaycanlılardan fərqlənmirlər.

Kürdlər – Özlərini kurmanc da adlandırırlar. İran, İraq, Türkiye, Suriya və keçmiş SSRİ-də yaşayırlar.

Kurd dili – İran dillərinin qərb qrupuna daxildir.

Kurd dilinin dialektləri, qurani, luri, zaza və s. şivələri var. Səs sistemi zəngindir (9 sait, 30 samit); hallanma zəif inkişaf etmişdir. İran, İraq və Suriyada ərəb əlifbasından, Türkiyədə latin əlifbasından, keçmiş SSRİ-də isə kiril əlifbasından istifadə olunmuşdur.

Azərbaycanın şimal-şərq hissəsində “Şahdağ qrupu”na daxil olan sayca azlıq təşkil edən üç xalq yaşayır: Qızıllar, xinalıqlar, buduqlar. Bu xalqlar Böyük Qafqaz Şahdağ platosu boyunca məskən saldıqları üçün “Şahdağ qrupu” kimi fərqləndirilmişlər.

Qırızlar – Azərbaycan Respublikasının Quba və Xaçmaz rayonlarının bir neçə kəndində yaşayırlar. Qırızların demək olar ki, hamısı Azərbaycan dilində təhsil alırlar; azərbaycanlılarla qaynayıb qarışmışlar.

Qırız dili – Dağıstan dillərinin ləzgi qrupunun Şahdağ yarımqrupuna daxildir. Hapit, Cek və Əlik dialektləri var; analitik dildir. Sözdüzəldici şəkilçilərin çoxu Azərbaycan dilindən keçmişdir. Cins, kəmiyyət və hal kateqoriyaları var. Cümlə quruluşu feli xəbərlərin tipinə görə dəyişir. Azərbaycan dili leksik, habelə fonetik və qrammatik cəhətdən qırız dilinə təsir edir.

Xınalıqlar – Azərbaycan Respublikasının Quba rayonunda Baş Qafqaz silsiləsində dağ Qudyal çayı və onun sağ qolu Ağçayın mənbə hissəsində yerləşən Xınalıq kəndində yaşayırlar.

Xınalıq dili – Şahdağ yarımqrupuna aid edilir. Kəmiyyət və hal kateqoriyaları var. Say sistemi iyirmilikdir. Fel formaları zəngindir. Leksikasında Azərbaycan, rus, ərəb və fars dillərindən keçmə sözlər çoxdur. Yazısı kiril qrafikası əsasında yaradılmışdır.

Buduqlar – Azərbaycan Respublikası Quba və Xaçmaz rayonlarının bir neçə kəndində yaşayırlar.

Buduq – Azərbaycan Respublikasının Quba rayonunda kınddır. Rayon mərkəzindən 64 km cənub-qərbdə, Qaraçayın sol sahilindən 2 km aralı, Yan silsiləsinin (Böyük Qafqaz) yamacındadır. Buduq dilində danışırlar.

Buduq dili – Şahdağ yarımqrupuna daxildir. Qrammatik quruluşca qrız dilinə çox yaxındır. Buduq dilində 4 qrammatik cins (kişi, qadın, şüursuz canlılar, cansızlar) var. Hallanma inkişaf etmişdir (təqribən 18 hal). Fellər şəxsə görə deyil, cinsə görə təsnif edilir. Buduq dilinin əsas sistemi, qrammatik quruluşu, xüsusilə lüğət tərkibi Azərbaycan dilinin güclü təsirinə məruz qalmışdır; buduq dili yazılızdır.

Udinlər (özlərini udi, uti adlandırırlar) – Azərbaycan Respublikasında Nic, qismən Mirzəbəyli kəndlərində (Qəbələ rayonu), Vartaşendə Oğuz, həmçinin Gürcüstan Respublikasının Kvareli rayonunun Əktamberi kəndində (1920-22-ci illərdə Vartaşendə məskən salmışlar) yaşayırlar.

Udin dili – iki dialekti (Vartaşen və Nic) var. Səs tərkibi 14 sait və 38 samitdən ibarətdir. Udin dili erqativ quruluşlu iltisadi dillərdəndir. İsim və fel formaları zəngindir. Say sistemi iyirmilikdir.

Yengiloylar – Azərbaycan Respublikasının Qax, Zaqatala və Balakən rayonlarında yaşayırlar. Təqribən X-XII əsrlərdə dil cəhətdən gürcüləşdikləri ehtimal edilir. XVI əsrin sonlarında islam dinini qəbul etmiş və “yengiloy” (yeni dinə keçmişlər) adlanmışlar, (gürcü tələffüzündə “ingiloy”) gürcü və Azərbaycan dilində danışırlar. Məişət, adət və ənənələrinə görə azərbaycanlılardan az fərqlənirlər.

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan mətbuatının öyrənilməmiş səhifələri..	3
Azərbaycan mətbuati tarixindən.....	7
Azərbaycanda yaşayan milli azlıqların nəşri tarixindən	28
Milli azlıqların mətbuatından seçmələr.....	31
Ləzgilərin mətbuatından	
Gül ləçəkləri.....	32
Qusar gözəlləşir.....	36
Türklər “Suvar”a yüksək qiymət verdilər.....	38
İki saat canlı efirdə	40
Festival uğurlu oldu.....	42
Talışların mətbuatından	
Lənkəran xəbərləri Millət Vəkili ilə görüş	43
Lənkəran Kərbəlayıları.....	43
İlk dərs günü	44
Teatr yaradılmışdır	45
“Söz” təzə jurnalıdır	45
“Tolışı Sədo” qəzetinin baş redaktoru	
Əvəz Sadıqovun bəyanatı	47
Şəhidlərimiz	
İgid boyuna baxıram	49
Ölümün gözünə dik baxan oğlan	51
Redaksiyaya məktub	53

Şeyx Talış kimdir?	57
Milli sərvətimiz – çəltik	60
Xalq təbabəti	63
Küdlərin mətbuatından	
Elimin baş ucalığı – Əli	65
Şamilə həsr olunmuş şerlər	
Məmməd Araz (Şamil Əsgərə) Daş qartal	71
Xəlil Rza Ulutürk Təəccüb (<i>bir parça</i>)	72
Söhrab Tahir Elə (Şair dostum Şamil Əsgərə)	73
Zəlimxan Yaqub Şair harayı	75
Ölməz şair – Ciyərxun	76
Hanı o Kurd kəndləri?	82
Azərbaycan pənah yerimizdir	84
Azərbaycanı böyüklüyə səsləyir	86
Gürcü dilində yazılar	
2008-ci il onun üçün uğurlu oldu	87
Azərbaycan Respublikası ərazisində yaşayan azsaylı xalqların dillərinin aşdırılmasına dair ...	89

Azərbaycanda yaşayış milli azlıqların nəşrləri

NƏSİMƏN YAQUBLU

AZƏRBAYCANDA YAŞAYAN MİLLİ AZLIQLARIN NƏŞRLƏRİ

«Elm və Təhsil» nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ

Kompiuter dizayneri: Tural Əhmədov

Texniki redaktor: Rövşənə Nizamiqizi

Korrektor: İradə Quliyeva

Yığıcı: Nəzakət Muradova

Montajçı: Rasim Hacıyev

Operator çapçı: Elşad Hacıyev

Yığılmağa verilmiş 18.03.2010.

Çapa imzallanmış 05.04.2010.

Şərti çap vərəqi 6. Sifariş № 69.

Kağız formatı 84x108 1/16. Tiraj 1000.

Kitab «Elm və Təhsil» nəşriyyat-poligrafiya
müəssisəsində səhifələnib çap olunmuşdur.

E-mail: elm_ve_tehsil@box.az

Tel: 497-16-32; 050-311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.

